

Dz.U. 1990 Nr 87 poz. 506**USTAWA
z dnia 29 listopada 1990 r.****o pomocy społecznej****Dział I
Przepisy ogólne****Rozdział 1
Zasady ogólne i zakres podmiotowy ustawy****Art. 1.**

1. Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.
2. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi.
3. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współudziału w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

Art. 2.

1. Celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwianie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.
2. Celem pomocy społecznej jest także zapobieganie powstawaniu sytuacji określonych w art. 1 ust. 1.
3. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy. Świadczenie pomocy społecznej powinno służyć również umacnianiu rodziny.
4. Potrzeby osoby i rodziny korzystającej z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i możliwościom pomocy społecznej.

Opracowano na podstawie: tj. Dz.U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414, Nr 106, poz. 668, Nr 117, poz. 756, Nr 162, poz. 1118 i poz. 1126, z 1999 r. Nr 20, poz. 170, Nr 79 poz. 885, Nr 90, poz. 1001, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 19, poz. 238, z 2001 r. Nr 72, poz. 748, Nr 88, poz. 961, Nr 89, poz. 973, Nr 111, poz. 1194, Nr 122, poz. 1349, Nr 154, poz. 1792, 2003 r. Nr 7, poz. 79, Nr 44, poz. 389, Nr 122, poz. 1143, Nr 128, poz. 1176, Nr 135, poz. 1268, Nr 137, poz. 1304, Nr 203, poz. 1966, Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 64, poz. 593.

zdanie drugie w ust. 5 w art. 32 utraciło moc (obw. Prez. TK Dz.U. z 1994 r. Nr 62, poz. 265)

Art. 2a.

1. Ilekroć w dalszych przepisach ustawy jest mowa o:

- 1) rodzinie - oznacza to osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku wspólnie zamieszkujące i gospodarujące z zastrzeżeniem art. 4a,
- 1a) osobie samotnie wychowującej dziecko - oznacza to osobę gospodarującą z dzieckiem pozostającym pod jej opieką i na jej wyłącznym utrzymaniu, nawet jeśli otrzymuje alimenty,
- 2) dochodzie rodziny – oznacza to sumę miesięcznych dochodów osób w rodzinie z miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku lub w przypadku utraty dochodu z miesiąca, w którym wniosek został złożony, bez względu na tytuł i źródło ich uzyskania, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, pomniejszoną o miesięczne obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych, składki z tytułu ubezpieczeń: zdrowotnego określonego w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, emerytalnego, rentowych i chorobowego, określonych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, oraz o kwotę wysokości alimentów, świadczonych przez osoby w rodzinie na rzecz innych osób, jednorazowe pieniężne świadczenia socjalne oraz świadczenia w naturze, a także kwotę zwiększenia zasiłku rodzinnego na trzecie i kolejne dziecko oraz dziecko samotnej matki, uprawnione do zasiłku pielęgnacyjnego; w odniesieniu do osób prowadzących działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących za dochód przyjmuje się wysokość podaną w oświadczeniu potwierdzonym przez urząd skarbowy; nie stanowią dochodu składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz ubezpieczenie zdrowotne płacone przez ośrodki pomocy społecznej,
- 2a) dochodzie na osobę w rodzinie lub kryterium dochodowym na osobę w rodzinie - oznacza to dochód rodziny podzielony przez liczbę osób w tej rodzinie lub sumę składników, o których mowa w art. 4 ust. 1, ustalonych zgodnie z wiekiem osób w tej rodzinie, podzieloną przez liczbę osób w rodzinie,
- 2b) dochodzie dziecka - oznacza to dochód dziecka, do którego zalicza się kwotę otrzymywanej renty rodzinnej wraz z dodatkiem dla sierot zupełnych, zasiłek pielęgnacyjny, dodatek pielęgnacyjny, otrzymywane alimenty oraz kwotę odpowiadającą dochodom uzyskiwanym z majątku dziecka,
- 3) niepełnosprawności - oznacza to stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji,
- 3a) osobie zatrudnionej - oznacza to osobę zatrudnioną w rozumieniu przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz osobę prowadzącą działalność w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej,
- 4) całkowitej niezdolności do pracy – oznacza to całkowitą niezdolność do pracy w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych albo posiadanie znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych,
- 4a) niezdolność do pracy z tytułu wieku - oznacza to ukończone 60 lat przez kobiety i 65 lat przez mężczyznę,
- 5) sieroctwie - oznacza to sieroctwo biologiczne lub społeczne,

pkt 2 w ust. 1 w art. 2a traci moc z dn. 31.12.2001 r. w zakresie wyroku TK - podkreślone wyrazy (Dz.U. 2001 r. Nr 122, poz. 1349)

- 5a) osobie bezdomnej - oznacza to osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie nie zameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych,
- 6) świadczeniu nienależnie pobranym - oznacza to świadczenie pieniężne uzyskane na podstawie przedstawionych nieprawdziwych informacji w dokumentach oraz nie poinformowania o zmianie sytuacji materialnej lub osobistej,
- 7) jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej - oznacza to regionalne ośrodki polityki społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej, placówki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, placówki opiekuńczo-wychowawcze, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, mieszkania chronione, ośrodki wsparcia, ośrodek interwencji kryzysowej,
- 8) ośrodkach wsparcia - oznacza to środowiskowe formy pomocy półstacjonarnej służące utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałaniu instytucjonalizacji, a w szczególności: środowiskowe domy samopomocy, dzienne domy pomocy, noclegownie, ośrodki opiekuńcze,
- 9) mieszkaniu chronionym – oznacza to mieszkanie przeznaczone dla osób mogących, przy odpowiednim wsparciu, samodzielnie żyć w środowisku, w szczególności dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, resocjalizacyjne, zakłady dla nieletnich i rodziny zastępcze,
- 9a) rodzinnym domu pomocy - oznacza to usługi opiekuńcze i bytowe świadczone całodobowo przez osobę lub rodzinę dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu osób wymagających z powodu wieku wsparcia w tej formie,
- 10) rodzinie zastępczej – oznacza to rodzinę, w której umieszcza się małoletnie dziecko, w celu sprawowania nad nim opieki i jego wychowania, w wypadku, gdy rodzice nie spełniają swojej funkcji,
- 11) interwencji kryzysowej - oznacza to świadczenie specjalistycznych usług, zwłaszcza psychologicznych, prawnych, hotelowych, które są dostępne całą dobę - osobom, rodzinom i społecznościom będącym ofiarami przemocy lub znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej - w celu zapobieżenia powstawania lub pogłębiania się dysfunkcji tych osób, rodzin lub społeczności,
- 12) domu pomocy społecznej - oznacza to jednostkę świadczącą na poziomie obowiązującego standardu osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku lub choroby usługi: bytowe, opiekuńcze, wspomagające, edukacyjne w formach i zakresie wynikających z indywidualnych potrzeb oraz umożliwiającą korzystanie ze świadczeń przysługujących z tytułu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego,
- 12a) średnim miesięcznym koszcie utrzymania w domu pomocy społecznej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej - oznacza to kwotę rocznych wydatków na działalność domu lub placówki opiekuńczo-wychowawczej wynikającą z utrzymania mieszkańców lub dzieci, z roku poprzedniego, bez wydatków inwestycyjnych, powiększoną o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej na dany rok kalendarzowy, podzieloną przez liczbę miejsc w domu lub placówce i przez dwanaście,

- 13) placówce opiekuńczo-wychowawczej - oznacza to jednostkę zapewniającą dzieciom i młodzieży pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej dzienną lub całodobową, ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie, jak również jednostkę wspierającą działania rodziców w wychowaniu i sprawowaniu opieki, w podziale na następujące typy placówek: placówki wsparcia dziennego, placówki interwencyjne, placówki rodzinne, placówki socjalizacyjne,
- 13a) rodzinnej opiece zastępczej - oznacza to rodziny zastępcze oraz instytucjonalne formy rodzinnej opieki nad dzieckiem,
- 14) ośrodka adopcyjno-opiekuńczego – oznacza to:
- a) ośrodek lub zespół wsparcia rodziny naturalnej, prowadzący poradnictwo dla dzieci i rodziców oraz terapię rodzinną, w tym dla rodziców dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
  - b) ośrodek lub zespół wsparcia rodziny zastępczej albo adopcyjnej, inicjujący i wspomagający zastępcze formy opieki i wychowania rodzinnego, szkółący i kwalifikujący kandydatów na rodzinę zastępczą albo adopcyjną, prowadzący poradnictwo rodzinne i terapię rodzinną dla dzieci i rodziców dzieci umieszczonych w rodzinnej opiece zastępczej,
- 15) terapii rodzinnej – oznacza to działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne, mające na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania jej zadań,
- 16) nadzorze nad standardem wychowania i opieki w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz nadzorze nad jakością działań ośrodków adopcyjno-wychowawczych – oznacza to nadzór pedagogiczny,
- 18) rencie - oznacza to rentę z polskiego lub zagranicznego systemu ubezpieczeń społecznych albo zabezpieczenia społecznego oraz rentę socjalną.
2. Na użytek ustawy przyjmuje się, że z 1 ha przeliczeniowego uzyskuje się dochód miesięczny w wysokości 204 zł. Dochody uzyskiwane przez rodzinę z gospodarstwa rolnego oraz ze źródeł pozarolniczych sumuje się.

**pkt 17 w art. 2a
uchylony**

Art. 2b.

Prawo do świadczeń pomocy społecznej przysługuje osobom posiadającym obywatelstwo polskie, zamieszkującym i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz cudzoziemcom zamieszkującym i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, posiadającym zezwolenie na osiedlenie się, zgodę na pobyt tolerowany lub status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej.

Art. 3.

Pomocy społecznej na zasadach określonych w ustawie udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa,
- 2) sieroctwa,
- 3) bezdomności,
- 4) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- 5) bezrobocia,

- 6) niepełnosprawności,
- 7) długotrwałej choroby,
- 8) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- 9) alkoholizmu lub narkomanii,
- 10) trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego,
- 11) kłęski żywiołowej lub ekologicznej.

**nowe brzmienie art.
4a wchodzi w życie z
dn. 1.05.2004 r.
(Dz.U. 2003 r. Nr
228, poz. 2255)**

Art. 4.

1. Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom, których dochód na osobę w rodzinie, z zastrzeżeniem art. 24a, art. 27a, art. 31a, art. 33g ust 1-3 i art. 33p, nie przekracza:
  - 1) na osobę samotnie gospodarującą - 447 zł,
  - 2) na pierwszą osobę w rodzinie - 406 zł,
  - 3) na drugą i dalsze osoby w rodzinie powyżej 15 lat - 285 zł,
  - 4) na każdą osobę w rodzinie poniżej 15 lat - 204 zł,przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednej z okoliczności wymienionych w art. 3 pkt 2-11.
2. Kwoty, o których mowa w ust. 1, podlegają waloryzacji zgodnie z zasadami określonymi w art. 35a.

[Art. 4a.

Przy ustalaniu prawa do zasiłku stałego, zasiłku stałego wyrównawczego i gwarantowanego zasiłku okresowego w składzie rodziny nie uwzględnia się dzieci wychowywanych w ramach rodziny zastępczej, a do dochodu rodziny nie wlicza się ich dochodów i pomocy pieniężnej, o której mowa w art. 33g ust. 1-3, chyba że zasiłek ma być przyznany ze względu na te dzieci.]

<Art. 4a.

Przy ustalaniu prawa do zasiłku stałego wyrównawczego w składzie rodziny nie uwzględnia się dzieci wychowywanych w ramach rodziny zastępczej, a do dochodu rodziny nie wlicza się ich dochodów i pomocy pieniężnej, o której mowa w art. 33g ust. 1-3, chyba że zasiłek ma być przyznany ze względu na te dzieci.>

Art. 5.

Osobom i rodzinom, które nie spełniają warunku określonego w art. 4 ust. 1, w szczególnie uzasadnionych przypadkach może być przyznana pomoc pieniężna lub w naturze pod warunkiem zwrotu części lub całości wydatków na zasadach określonych w art. 34 i 41.

Art. 6.

1. Ograniczenie świadczeń pomocy społecznej do niezbędnego minimum lub odmowa ich przyznania może nastąpić w razie stwierdzenia marnotrawstwa przy-

znanych świadczeń, ich celowego niszczenia bądź też marnotrawstwa własnych zasobów materialnych.

- 1a. Brak współdziałania osoby lub rodziny z pracownikiem socjalnym w rozwiązywaniu trudnej sytuacji, a także nie uzasadniona odmowa podjęcia pracy przez osobę bezrobotną lub podjęcia leczenia odwykowego w zakładzie leczenia odwykowego przez osobę uzależnioną, mogą stanowić podstawę do odmowy przyznania, zaprzestania lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Zakres i formy współdziałania określa kierownik ośrodka pomocy społecznej lub upoważniony przez niego pracownik socjalny.
2. Odmowa bądź ograniczenie rozmiaru świadczeń pomocy społecznej nie powinny prowadzić do pogorszenia sytuacji osób będących na utrzymaniu danej osoby.
3. W uzasadnionych przypadkach, a w szczególności korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej w sposób niezgodny z przeznaczeniem, kierownik ośrodka pomocy społecznej może przyznać je w formie niepieniężnej.

Rozdział 2

art. 7 skreślony

Zadania pomocy społecznej

Art. 8.

Zadania w zakresie pomocy społecznej obejmują w szczególności:

- 1) tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, w tym rozbudowę niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- 2) analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej,
- 3) przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń,
- 4) pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin,
- 5) pracę socjalną, rozumianą jako działalność zawodową, skierowaną na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz na tworzeniu warunków sprzyjających temu celowi.

Art. 9.

1. Obowiązek wykonania zadań pomocy społecznej spoczywa na organach jednostek samorządu terytorialnego oraz na administracji rządowej w zakresie ustalonym ustawami.
2. Gmina i powiat, obowiązane zgodnie z przepisami ustawy do wykonywania zadań pomocy społecznej, nie mogą odmówić pomocy osobie potrzebującej, pomimo istniejącego obowiązku osób fizycznych lub osób prawnych do zaspokajania jej niezbędnych potrzeb życiowych.

Art. 10.

1. Do zadań własnych z zakresu pomocy społecznej, realizowanych przez gminy, należą:

- 1) prowadzenie domów pomocy społecznej, ośrodków wsparcia o zasięgu lokalnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
  - 2) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i specjalnych celowych,
  - 3) przyznawanie pomocy rzeczowej,
  - 3a) przyznawanie pomocy w naturze na ekonomiczne usamodzielnienie,
  - 3b) przyznawanie i wypłacanie zasiłków i pożyczek na ekonomiczne usamodzielnienie,
  - 4) inne zadania z zakresu pomocy społecznej wynikające z rozeznaczonych potrzeb gminy.
2. Do zadań własnych z zakresu pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym, realizowanych przez gminy, należy:
- 1) udzielanie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, w tym osobom bezdomnym,
  - 1a) organizowanie i prowadzenie gminnych ognisk wychowawczych, świetlic i klubów środowiskowych dla dzieci, a także organizowanie mieszkań chronionych,
  - 2) świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania,
  - 3) udzielanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osób bezdomnych i innych osób niemających dochodu i możliwości ubezpieczenia się na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, **pkt 5 w art. 10a skreślony**
  - 3a) udzielanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
  - 4) praca socjalna,
  - 5) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
  - 5a) kierowanie do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu i ponoszenie opłat za pobyt mieszkańca gminy umieszczonego w tym domu, według zasad określonych w art. 35,
  - 6) zapewnienie środków na wynagrodzenia dla pracowników i warunków realizacji zadań wymienionych w pkt 1-5a i w ust. 1.
3. Do zadań gminy należy opracowanie i realizacja gminnej strategii integracji i polityki społecznej obejmującej w szczególności programy pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, ochrony zdrowia, programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii, budownictwa socjalnego i edukacji publicznej.

Art. 10a.

Do zadań z zakresu pomocy społecznej realizowanych przez powiat należy:

- 1) prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób,
- 2) opracowanie i realizacja powiatowej strategii integracji i polityki społecznej obejmującej w szczególności programy pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, ochrony zdrowia, edukacji publicznej, wspierania osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy - po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami,

- 3) udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach,
- 4) organizowanie i prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego dla rodzin naturalnych i zastępczych, a także terapii rodzinnej,
- 6) prowadzenie ośrodka interwencji kryzysowej,
- 7) zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności poprzez prowadzenie i organizowanie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym dla dzieci i młodzieży, a także tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie,
- 8) zapewnienie szkolenia i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej z terenu powiatu,
- 9) doradztwo metodyczne dla ośrodków pomocy społecznej i pracowników społecznych,
- 10) prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 11) pomoc w integracji ze środowiskiem osób opuszczających zakłady karne oraz niektóre rodzaje placówek opiekuńczo-wychowawczych, resocjalizacyjnych, zakłady dla nieletnich i rodziny zastępcze,
- 11a) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz pokrywanie wydatków związanych z kontynuowaniem nauki osobom opuszczającym niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze, domy pomocy społecznej i rodziny zastępcze,
- 11b) organizowanie opieki w rodzinach zastępczych oraz udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci,
- 11c) pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i w rodzinach zastępczych, również na terenie innego powiatu,
- 12) podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb,
- 13) realizacja innych zadań przewidzianych w odrębnych ustawach ,
- 14) utworzenie i utrzymywanie powiatowego centrum pomocy rodzinie, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników realizujących zadania określone w pkt 1-13.

nowe brzmienia pkt 1-2a w art. 11 wchodzi w życie z dn. 1.05.2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

Art. 11.

Zadania zlecone gminie obejmują:

[1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych oraz zasiłków stałych wyrównawczych,]

<1) przyznawanie i wypłacanie zasiłku stałego wyrównawczego,>

[2) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, gwarantowanych okresowych i specjalnych okresowych, macierzyńskich okresowych i jednorazowych,]

<2) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, specjalnych okresowych i macierzyńskich okresowych,>

[2a) opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne za osoby, o których mowa w art. 27 ust. 1 i 2, w art. 31 ust. 4a i art. 31b ust. 3,]

<2a) opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne za osoby, o których mowa w art. 31b ust. 2 i 3,>

- 2b) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym,
- 3) przyznawanie i wypłacanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej,
- 4) przyznawanie zasiłku celowego w formie biletu kredytowanego,
- 5) świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych, przysługujących na podstawie przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
- 6) organizowanie i prowadzenie środowiskowych domów samopomocy,
- 7) zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej bądź innych ustaw, mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin po zapewnieniu odpowiednich środków,
- 8) utworzenie i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej i zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników realizujących zadania określone w pkt 1-7.

Art. 11a.

1. Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy:
  - 1) organizowanie i zapewnianie funkcjonowania powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
  - 6) pomoc uchodźcom,
2. Środki na realizację zadań, o których mowa w ust. 1, zapewnia budżet państwa.

Art. 11b.

1. Do zadań z zakresu pomocy społecznej realizowanych przez samorząd województwa należy:
  - 1) opracowywanie i realizacja wojewódzkiej strategii integracji i polityki społecznej obejmującej w szczególności programy pomocy społecznej, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych - po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami i powiatami,
  - 2) opracowywanie i wdrażanie celowych programów służących realizacji zadań pomocy społecznej i ich dofinansowywanie,
  - 3) organizowanie kształcenia, w tym prowadzenie szkół służb społecznych oraz szkolenia zawodowego kadr pomocy społecznej,
  - 4) identyfikowanie przyczyn ubóstwa oraz wspieranie i prowadzenie działań na rzecz wyrównywania poziomu życia mieszkańców województwa,
  - 5) inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie polityki społecznej, w tym pomocy społecznej,

pkt 2-5 i 7 w ust. 1 w art. 11a uchylony

- 6) prowadzenie regionalnych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o charakterze specjalistycznym, które ze względu na rodzaj i zakres świadczonych usług nie mogą być prowadzone przez powiaty oraz umieszczanie w nich skierowanych osób.
2. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, samorząd województwa powołuje jednostkę organizacyjną "regionalny ośrodek polityki społecznej".

Art. 12.

1. Do zadań wojewody w zakresie pomocy społecznej należy w szczególności:
  - 1) ocena stanu i efektywności pomocy społecznej,
  - 2) ustalanie sposobu realizacji zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego,
  - 3) nadzór nad działalnością samorządu gminnego, powiatowego i województwa realizującego zadania przy pomocy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz podmiotów niepublicznych wykonujących zadania zlecone przez organy administracji samorządowej w zakresie zgodności:
    - a) działań i usług ze standardami, o których mowa w art. 20 ust. 7 pkt 2 i art. 33k ust. 9 pkt 2, oraz z wymogami, o których mowa w art. 20 ust. 7 pkt 1, art. 33g ust. 7 pkt 2-4, art. 33k ust. 9 pkt 1, art. 33l ust. 7 i 8,
    - b) opieki i wychowania ze standardami, o których mowa w art. 33k ust. 9 pkt 3,
    - c) zatrudniania pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z kwalifikacjami, o których mowa w art. 18 ust. 5, art. 33k ust. 9 pkt 3, art. 33l ust. 7, art. 49 ust. 1 i art. 51a ust. 1,
  - 3a) kontrola, w zakresie określonym w pkt 3, podmiotów niepublicznych realizujących zadania zlecone przez organy administracji rządowej,
  - 4) akceptacja programów naprawczych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej oraz ocena stopnia ich realizacji,
  - 5) wydawanie i cofanie zezwoleń lub zezwoleń warunkowych na prowadzenie domów pomocy społecznej oraz prowadzenie rejestru domów pomocy społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych i ośrodków adopcyjno-opiekuńczych,
  - 6) koordynowanie działań w zakresie integracji ze społeczeństwem osób, posiadających status uchodźcy,
  - 7) wyznaczanie, w uzgodnieniu ze starostami powiatów prowadzących ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, ośrodka prowadzącego bank danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie i kandydatach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz o rodzinach zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka.
2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, kwalifikacje pracowników, którzy z upoważnienia wojewody mogą wykonywać zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 2 i 4-7, uwzględniając konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu wykonania tych zadań.

Art. 12a.

1. Organy administracji rządowej i organy jednostek samorządu terytorialnego mogą zlecać, w drodze umowy, organizacjom społecznym, Kościołowi Katolickiemu i

innym kościołom, związkom wyznaniowym, fundacjom, stowarzyszeniom, pracodawcom oraz osobom fizycznym i prawnym, zadania z zakresu pomocy społecznej, oraz wspierać je, w tym finansowo.

- 1a. Administracja rządowa i samorząd terytorialny współdziałają na zasadach partnerstwa, pomocniczości, profesjonalizmu, równego dostępu, jawności, efektywności ekonomicznej i jakości, z podmiotami, o których mowa w ust. 1.
2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i formy współdziałania, o których mowa w ust. 1a, a także wzory ofert, umów oraz sprawozdań z realizacji zadań.

Art. 12b.

Do zadań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego w zakresie pomocy społecznej należy w szczególności:

- 1) tworzenie koncepcji i określenie kierunków rozwoju oraz tworzenie prawa w obszarze pomocy społecznej,
- 2) zlecenie i finansowanie badań, ekspertyz i analiz z zakresu pomocy społecznej,
- 3) określanie standardów dla zadań pomocy społecznej realizowanych przez jednostki organizacyjne oraz nadzór nad ich wdrażaniem,
- 4) analiza skuteczności pomocy społecznej głównie poprzez ocenę instrumentów, odbiorców pomocy społecznej oraz efektywność poszczególnych rodzajów świadczeń,
- 5) inspirowanie i promowanie nowych form i metod działania, w tym szkolenie kadr,
- 6) tworzenie i finansowanie resortowych programów osłonowych, zlecenie ich do realizacji administracji rządowej i samorządowej oraz podmiotom określonym w art. 12a, a także kontrola ich wykonania,
- 7) współdziałanie z organizacjami pozarządowymi o charakterze regionalnym lub ogólnokrajowym,
- 8) współfinansowanie oraz nadzór nad funkcjonowaniem i rozwojem systemu informatycznego w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej.

Dział II

Zasady udzielania świadczeń

Rozdział 1

Świadczenia pomocy społecznej

Art. 13.

Gmina powinna udzielić schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania osobie tego pozbawionej.

Art. 14.

1. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca noclegowego.

2. Schronienia udziela się w noclegowniach, domach dla bezdomnych i innych miejscach.

Art. 15.

Przyznanie niezbędnego ubrania następuje przez dostarczenie osobie potrzebującej bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz pory roku.

Art. 16.

1. Pomoc w postaci jednego gorącego posiłku dziennie przysługuje osobie, która własnym staraniem nie może go sobie zapewnić.
2. Pomoc, o której mowa w ust. 1, może być świadczeniem doraźnym bądź okresowym.
3. Pomoc, o której mowa w ust. 1, przyznana dzieciom i młodzieży w okresie nauki w szkole może być realizowana w formie zakupu posiłków.

Art. 17.

1. Osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych.
2. Usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobom, które wymagają pomocy innych osób, a rodzina nie może takiej pomocy zapewnić.

Art. 18.

1. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości również zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
2. Gmina, przyznając pomoc w formie usług opiekuńczych, ustala ich zakres i miejsce świadczenia.
3. Gmina określa, w drodze uchwały, szczegółowe zasady przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z zastrzeżeniem ust. 5, oraz szczegółowe zasady częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania.
4. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem.
5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje specjalistycznych usług opiekuńczych, a w stosunku do usług, o których mowa w art. 11 pkt 5, kwalifikacje osób świadczących te usługi oraz zasady i tryb ustalania oraz pobierania opłat, jak również warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat.
6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, standardy, rodzaj i zakres usług bytowych i opiekuńczych świad-

czonych przez rodzinny dom pomocy oraz zasady kierowania do rodzinnego domu pomocy, odpłatności i nadzoru nad rodzinnymi domami pomocy.

Art. 19.

1. W razie niemożności zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania przez rodzinę i gminę, osoba wymagająca całodobowej opieki może ubiegać się o skierowanie do domu pomocy społecznej.
3. Podjęcie z urzędu lub na wniosek innej osoby działań w sprawie umieszczenia w domu pomocy społecznej, może nastąpić wyłącznie za zgodą osoby potrzebującej pomocy lub jej przedstawiciela ustawowego. Jeżeli osoba potrzebująca pomocy lub jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażają zgody na umieszczenie w domu pomocy społecznej, albo po umieszczeniu wycofają swoją zgodę, ośrodek lub dom pomocy społecznej, zawiadamia o tym właściwy sąd opiekuńczy albo prokuratora, jeżeli osoba taka nie ma przedstawiciela ustawowego lub opiekuna.

Art. 19a.

Domy pomocy społecznej mogą prowadzić, po uzyskaniu zezwolenia wojewody:

- 1) organy jednostek samorządu terytorialnego,
- 2) Kościół Katolicki, inne kościoły, związki wyznaniowe oraz organizacje społeczne, fundacje i stowarzyszenia,
- 3) inne osoby prawne i fizyczne.

ust. 2 w art. 19 skreślony

Art. 20.

1. Dom pomocy społecznej zapewnia całodobową opiekę oraz zaspokaja niezbędne potrzeby bytowe, edukacyjne, społeczne i religijne na poziomie obowiązującego standardu.
2. Domy pomocy społecznej, które nie osiągają obowiązującego standardu, są obowiązkowo do opracowania i realizacji programu naprawczego do 2006 r.
- 2a. Domom pomocy społecznej, o których mowa w ust. 2, wojewoda wydaje warunkowe zezwolenie na prowadzenie domu.
3. Wydatki związane z zapewnieniem całodobowej opieki mieszkańcom oraz zaspokajaniem ich niezbędnych potrzeb bytowych i społecznych w całości pokrywa dom pomocy społecznej.”,
- 3a. Dom pomocy społecznej umożliwia mieszkańcom korzystanie z przysługujących na podstawie odrębnych przepisów świadczeń zdrowotnych oraz pokrywa opłaty ryczałtowe i częściową odpłatność do wysokości limitu ceny przewidziane w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. Dom może również pokryć wydatki ponoszone na niezbędne usługi pielęgnacyjne w zakresie wykraczającym poza uprawnienia wynikające z przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym.
4. Wojewoda wydaje zezwolenie lub warunkowe zezwolenie na prowadzenie domu pomocy społecznej oraz prowadzi wojewódzki rejestr tych domów, podawany do publicznej wiadomości.
5. Wojewoda może cofnąć zezwolenie na prowadzenie domu pomocy społecznej i wykreślić go z rejestru, jeżeli świadczone usługi są na poziomie niższym niż obowiązujący standard.

6. Do prowadzenia domów pomocy społecznej nie mają zastosowania przepisy o działalności gospodarczej.
7. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:
  - 1) typy domów pomocy społecznej oraz sposób ich funkcjonowania,
  - 2) standard obowiązujących podstawowych usług świadczonych przez domy pomocy społecznej,
  - 3) szczegółowe zasady, sposób i tryb postępowania w sprawach dotyczących wydawania i cofania zezwoleń, w tym warunkowych na prowadzenie domów pomocy społecznej, dokumenty wymagane do uzyskania zezwolenia oraz wzory tych dokumentów,
  - 4) tryb kierowania i przyjmowania do domu pomocy społecznej osób ubiegających się o przyjęcie do takiego domu.

Art. 21.

1. Usługi opiekuńcze mogą być również świadczone w ośrodkach wsparcia, mieszkaniach chronionych, rodzinnych domach pomocy oraz przez domy pomocy społecznej dla społeczności lokalnej.
2. Ośrodki wsparcia zapewniają całodzienny pobyt, podstawowe świadczenia opiekuńcze, rekreacyjno-kulturalne oraz edukacyjne, a także posiłki w czasie pobytu. W ośrodkach tych może być prowadzona działalność rehabilitacyjna.
3. Mieszkanie chronione jest również formą środowiskowej pomocy zapewniającą odpowiednie wsparcie w środowisku, umożliwiającą samodzielne życie osobie, która ze względu na wiek, niepełnosprawność lub chorobę nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez dom pomocy społecznej, a usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania są niewystarczające lub niemożliwe do realizacji.

Art. 22.

1. Osobom, które nie podlegają przepisom o ubezpieczeniu społecznym lub o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, może zostać przyznana pomoc finansowa na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne w publicznych zakładach opieki zdrowotnej, jeżeli spełniają kryterium dochodowe określone w art. 4 ust. 1. Pomoc ta może zostać przyznana również członkom rodzin tych osób, jeżeli pozostają na ich wyłącznym utrzymaniu.
2. Osobom, o których mowa w ust. 1, przysługują świadczenia zdrowotne na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.
3. Przyznanie pomocy, o której mowa w ust.1, nie wyklucza przyznania zasiłku celowego na pokrycie kosztów leczenia.

art. 22 traci moc w zakresie uregulowanym w art. 8 w art. 20 skreślonym (Dz.U. 1997 r. Nr 28, poz. 153 - art. 170 pkt 19) z dniem 1.01.1999 r.

Art. 23.

1. Osobom i rodzinom udziela się pomocy w postaci pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego, w szczególności prawnego i psychologicznego.
2. Osobom i rodzinom może zostać również udzielona pomoc w załatwieniu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych oraz w utrzymaniu kontaktów z otoczeniem.

3. Osobom i rodzinom, które spełniają warunki określone w art. 3, może zostać udzielona pomoc, o której mowa w ust. 1, bez względu na kryterium dochodowe określone w art. 4 ust. 1.

Art. 23a.

1. W celu zapobiegania powstawania lub pogłębiania się dysfunkcji osób, rodzin lub społeczności, w tym również dotkniętych przemocą, może być podejmowana interwencja kryzysowa.
2. Interwencji kryzysowej udziela się bez względu na warunki określone w art. 3 i w art. 4 ust. 1.

Art. 24.

1. Gmina może udzielać pomocy mającej na celu ekonomiczne usamodzielnienie osoby lub rodziny. Świadczenia w celu ekonomicznego usamodzielnienia mogą być przyznawane w naturze lub w formie pieniężnej.
2. Pomoc w naturze w celu ekonomicznego usamodzielnienia polega na udostępnieniu maszyn i narzędzi pracy stwarzających możliwość zorganizowania własnego warsztatu pracy oraz urządzeń ułatwiających niepełnosprawnym pracę. Przedmioty te i urządzenia są udostępniane na podstawie umowy użyczenia, do której mają odpowiednie zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego.
3. Świadczenia pieniężne w celu ekonomicznego usamodzielnienia mogą być przyznawane w formie jednorazowego zasiłku celowego lub pożyczki nie oprocentowanej. Gmina zawiera umowę, w której określa warunki udzielenia pożyczki, sposób spłaty i jej zabezpieczenie. Pożyczka może być umorzona w całości lub w części, jeżeli przyczyni się to do szybszego osiągnięcia celów pomocy społecznej.
4. Podstawą odmowy przyznania bądź ograniczenia rozmiarów pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie może być uchylenie się od podjęcia odpowiedniej - w rozumieniu przepisów o zatrudnieniu - pracy bądź poddania się przeszkoleniu zawodowemu przez osobę ubiegającą się.
5. Pomoc w celu ekonomicznego usamodzielnienia nie przysługuje, jeżeli osoba ubiegająca się otrzymała już pomoc na ten cel z innego źródła.
6. W sprawach, o których mowa w ust. 1-5, gmina współdziała powiatowym urzędem pracy.
7. Rada gminy określa, w drodze uchwały, wysokość oraz szczegółowe zasady i tryb przyznawania i zwrotu zasiłku celowego na ekonomiczne usamodzielnienie.

Art. 24a.

1. Cudzoziemcowi, któremu nadano w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, zwanemu dalej „uchodźcą”, udziela się pomocy mającej na celu wspieranie procesu jego integracji.
2. Pomocy, o której mowa w ust. 1, udziela się w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy i obejmuje ona:
  - 1) świadczenia pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego, w wysokości od 408 zł do 1165 zł na osobę,

- 2) opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne w wysokości określonej w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym,
  - 3) specjalistyczne poradnictwo socjalne, wspierające proces integracji.
3. Pomoc, o której mowa w ust. 2, realizuje się w ramach indywidualnego programu integracji, uzgodnionego pomiędzy kierownikiem powiatowego centrum pomocy rodzinie a uchodźcą. W programie określa się wysokość, zakres i formy pomocy, w zależności od indywidualnej sytuacji życiowej uchodźcy i jego rodziny, oraz przyjęte przez nich zobowiązania.
  4. W przypadku nierealizowania przez uchodźcę zobowiązań uzgodnionych w indywidualnym programie integracji, realizacja pomocy może zostać ograniczona lub wstrzymana.
  5. Pomoc, o której mowa w ust. 2, nie przysługuje uchodźcy:
    - 1) będącemu małżonkiem obywatela Rzeczypospolitej Polskiej,
    - 2) który otrzymał status uchodźcy w Rzeczypospolitej Polskiej przed dniem 1 stycznia 1998 r.
  6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady udzielania pomocy uchodźcom, wysokość świadczeń pieniężnych, formy i zakres pomocy, tryb postępowania w tych sprawach oraz warunki wstrzymania pomocy lub jej odmowy. Rozporządzenie w szczególności powinno uwzględnić sytuację rodzinną i majątkową uchodźcy oraz formy pomocy zindywidualizowane w zależności od potrzeb osoby lub rodziny, okres korzystania z pomocy i zakres potrzeb wynikających z indywidualnego programu integracji.

Art. 25.

1. Niepełnosprawnym mającym ograniczone możliwości poruszania się lub komunikowania z otoczeniem udziela się pomocy w ramach pracy socjalnej w celu umożliwienia im pełnienia społecznie aktywnej roli i integracji ze środowiskiem. W szczególności może to polegać na pomocy w uzyskaniu i korzystaniu ze środków łączności oraz przekazu informacji, jak również w przystosowaniu mieszkań do ograniczeń wynikających z ich niepełnosprawności.
2. Gmina i powiat współpracują z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi w celu udzielania pomocy i doprowadzenia do integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.
3. Osoby niepełnosprawne, kobiety z widoczną ciążą, osoby z dziećmi do lat trzech lub dzieckiem niepełnosprawnym mają prawo do załatwiania swoich spraw poza kolejnością.

Art. 25a.

1. Osoba bezdomna może zostać objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności.
2. Indywidualny program wychodzenia z bezdomności, o którym mowa w ust. 1, opracowywany jest przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej wraz z osobą bezdomną i podlega zatwierdzeniu przez kierownika tego ośrodka.

3. Osoba bezdomna realizująca indywidualny program wychodzenia z bezdomności korzysta ze świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego na zasadach określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym.

Art. 25b.

1. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady opracowywania programu wychodzenia z bezdomności, zakres i sposób jego realizacji, w szczególności sposób ustalania dnia rozpoczęcia i zakończenia lub zaprzestania realizacji programu.
2. Program wychodzenia z bezdomności powinien uwzględniać sytuację osoby, która ma być objęta programem, oraz zapewniać szczególne wspieranie osoby aktywnie uczestniczącej w wychodzeniu z bezdomności. Program, stosownie do potrzeb osoby, która ma być nim objęta, może uwzględniać wszelkie środki pomocy, którymi dysponuje ośrodek realizujący program.

Art. 26.

Pomoc społeczna obejmuje również obowiązek sprawienia pogrzebu w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego.

ust. 1-3a i 5 w art. 27
skreślone z dn.
1.05.2004 r. (Dz.U.
2003 r. Nr 228, poz.
2255)

Art. 27.

- [1. Zasilek stały przysługuje osobie zdolnej do pracy, lecz nie pozostającej w zatrudnieniu ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem wymagającym stałej pielęgnacji, polegającej na bezpośredniej, osobistej pielęgnacji i systematycznym współdziałaniu w postępowaniu leczniczym, rehabilitacyjnym oraz edukacyjnym, jeżeli dochód rodziny nie przekracza półtorakrotnego dochodu określonego zgodnie z art. 4, a dziecko ma orzeczoną niepełnosprawność wraz ze wskazaniami, o których mowa w art. 6b ust. 3 pkt 7 i 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 i Nr 160, poz. 1082, z 1998 r. Nr 99, poz. 628, Nr 106, poz. 668, Nr 137, poz. 887, Nr 156, poz. 1019 i Nr 162, poz. 1118 i 1126, z 1999 r. Nr 49, poz. 486, Nr 90, poz. 1001, Nr 95, poz. 1101 i Nr 111, poz. 1280, z 2000 r. Nr 48, poz. 550 i Nr 119, poz. 1249 oraz z 2001 r. Nr 39, poz. 459, Nr 100, poz. 1080, Nr 125, poz. 1368 i Nr 129, poz. 1444) lub ma orzeczoną znaczny stopień niepełnosprawności.*
2. Osobie, o której mowa w ust. 1, przysługuje zasilek stały również w wypadku, gdy opiekuje się pełnoletnim dzieckiem, o którym mowa w ust. 1.
- 2a. Zasilek stały z tytułu sprawowania opieki nad dzieckiem, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie przysługuje osobie:
- 1) której dziecko przebywa w całodobowym ośrodku rehabilitacyjnym lub innej placówce zapewniającej opiekę przez co najmniej 5 dni w tygodniu,
  - 2) otrzymującej zasilek dla bezrobotnych lub zasilek przedemerytalny albo świadczenie przedemerytalne.
3. Przez dziecko, o którym mowa w ust. 1 i 2, należy rozumieć dziecko własne, przysposobione, lub przebywające w rodzinie zastępczej, również po ustaniu funkcji tej rodziny.
- 3a. W wypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i zasiłku stałego wyrównawczego, emerytury, renty, z wyłączeniem renty rodzinnej, zasilek stały nie przysługuje.]

ust. 2b w art. 27 skreślony

4. Zasiłek stały wyrównawczy przysługuje osobie pełnoletniej:

- 1) samotnej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego, określonego w art. 4 ust. 1,
- 2) całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie, jest niższy od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie określonego w art. 4 ust. 1.

[5. Zasiłek stały, o którym mowa w ust. 1, wynosi 406 zł miesięcznie.]

6. Zasiłek stały wyrównawczy, o którym mowa w ust. 4, ustala się w wysokości:

1) w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jako różnicę pomiędzy kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej, określonym w art. 4 ust. 1, a dochodem tej osoby,

ust. 6a w art. 27, art. 27a i 29 skreślone

2) w przypadku osoby w rodzinie, jako różnicę między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie, ustalonym zgodnie z art. 4 ust. 1, a posiadanym dochodem na osobę w rodzinie,

[3) wysokość zasiłku, o którym mowa w pkt 1 i 2, nie może być wyższa od kwoty zasiłku stałego, o którym mowa w ust. 5. Zasiłek stały wyrównawczy nie może być niższy od 18 zł.]

art. 30 skreślony z dn. 1.05.2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

<3) wysokość zasiłku stałego wyrównawczego nie może być wyższa od kwoty 418 zł i niższa od kwoty 19 zł miesięcznie.>

7. Osobę przebywającą w domu pomocy społecznej lub ubiegającą się o przyjęcie do niego uznaje się za osobę samotnie gospodarującą, jeżeli przed przyjęciem do domu pomocy społecznej lub rozpoczęciem oczekiwania na miejsce w takim domu była uprawniona do zasiłku stałego wyrównawczego.

Art. 28.

Osobie samotnej uprawnionej do zasiłku stałego wyrównawczego tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności przysługuje 30% przyznanego świadczenia. Pozostała część zasiłku może być, w razie potrzeby, przeznaczona na pokrycie wydatków na opłaty mieszkaniowe tej osoby.

[Art. 30.

1. Osobie uprawnionej do zasiłku stałego i stałego wyrównawczego, a także gwarantowanego zasiłku okresowego przysługują świadczenia zdrowotne na zasadach określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia.
2. Świadczeń zdrowotnych w publicznych zakładach opieki zdrowotnej udziela się na podstawie wpisu w legitymacji ubezpieczeniowej lub na podstawie decyzji administracyjnej przyznającej świadczenie.]

nowe brzmienie pkt 3 w ust. 6 w art. 27 wchodzi w życie z dn. 1.05.2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

Art. 31.

1. Zasiłek okresowy z pomocy społecznej może być przyznany osobom i rodzinom, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód rodziny nie przekracza kryterium dochodowego osoby lub rodziny ustalonego zgodnie z art. 4 ust. 1, a dochody oraz posiadane zasoby pieniężne nie wystarczają na zaspokojenie ich niezbędnych potrzeb, w szczególności ze względu na:

- 1) długotrwałą chorobę,
- 2) niepełnosprawność,
- 3) brak możliwości zatrudnienia,
- 4) brak uprawnień do renty rodzinnej po osobie, na której ciążył obowiązek alimentacyjny,
- 5) możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

ust. 4a-4g i 9 w art. 31 skreślone z dn. 1.05.2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

2. Do dochodu, o którym mowa w ust. 1, nie wlicza się zasiłku okresowego wypłacanego w okresie bezpośrednio poprzedzającym jego ponowne przyznanie.
3. Okres, na jaki przyznawany jest zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy.
4. Zasiłek okresowy ustala się do wysokości stanowiącej różnicę między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej lub kryterium dochodowym rodziny, ustalonym zgodnie z art. 4 ust. 1, a dochodem tej osoby lub rodziny, nie niższej jednak niż 10 zł na rodzinę.

[4a. Osobie, która utraciła prawo do zasiłku dla bezrobotnych, pobieranego na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, z powodu upływu okresu jego pobierania, a dochód rodziny nie przekracza kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z art. 4 ust. 1 - przysługuje gwarantowany zasiłek okresowy, jeżeli w dniu utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych oraz w okresie pobierania gwarantowanego zasiłku okresowego samotnie wychowuje co najmniej jedno dziecko do 7 roku życia z zastrzeżeniem ust. 4d. Zasiłek przysługuje, jeżeli osoba uprawniona wystąpiła z wnioskiem o jego wypłatę nie później niż w terminie 30 dni od dnia ustania prawa do zasiłku dla bezrobotnych, lub 30 dni od dnia otrzymania decyzji urzędu pracy o ustaniu prawa do zasiłku dla bezrobotnych. Prawo do gwarantowanego zasiłku okresowego nie przysługuje w przypadku upływu okresu pobierania zasiłku dla bezrobotnych, do którego osoba uprawniona nabyła prawo w wyniku zaliczenia okresu pobierania gwarantowanego zasiłku okresowego.

Sprostowanie do Dz.U. (błąd w nowelizacji - Dz.U. z 2001 r. Nr 89, poz. 973).

- 4b. Gwarantowany zasiłek okresowy przysługuje przez okres do 36 miesięcy. Do okresu tego nie wlicza się okresu lub okresów jego zawieszenia.
- 4c. Gwarantowany zasiłek okresowy wynosi:
  - 1) kwotę równą kryterium dochodowemu osoby samotnie gospodarującej, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 - przez okres pierwszych 12 miesięcy,
  - 2) 80% kwoty, o której mowa w pkt 1 - przez okres następnych 24 miesięcy.
- 4d. Gwarantowany zasiłek okresowy ulega zawieszeniu na okres podjęcia zatrudnienia albo pozarolniczej działalności w rozumieniu przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu.
- 4e. Przywrócenie gwarantowanego zasiłku okresowego następuje na wniosek osoby zainteresowanej złożony w terminie 14 dni od dnia ustania zatrudnienia, jeżeli w dalszym ciągu spełnione są warunki wymienione w art. 31 ust. 4a, z tym, że do dochodu rodziny nie wlicza się wynagrodzenia otrzymywanego z tytułu pracy wykonywanej w okresie zawieszenia. Gwarantowany zasiłek okresowy nie może być przywrócony, jeżeli po ustaniu zatrudnienia osobie uprawnionej będzie przysługiwał zasiłek dla bezrobotnych.
- 4f. W przypadku zbiegu uprawnienia do gwarantowanego zasiłku okresowego z uprawnieniami do zasiłku stałego, o którym mowa w art. 27 ust. 1 ustawy, renty

z tytułu niezdolności do pracy lub wcześniejszej emerytury, gwarantowany zasiłek okresowy nie przysługuje.

4g. Do osób, o których mowa w ust. 4a, nie stosuje się art. 6 ust. 1a.]

5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady przyznawania zasiłku okresowego.

6. Macierzyński zasiłek okresowy przysługuje:

- 1) matce dziecka zajmującej się jego wychowaniem,
  - 2) ojcu dziecka zajmującemu się jego wychowaniem w razie śmierci matki lub porzucenia przez nią dziecka
- w okresie pierwszych 4 miesięcy życia dziecka,
- 3) osobie, która przyjęła dziecko na wychowanie i wystąpiła do sądu opiekuńczego o przysposobienie dziecka,
  - 4) osobie, która przyjęła dziecko na wychowanie w ramach rodziny zastępczej
- w okresie pierwszego roku życia dziecka.

7. Łączny okres pobierania zasiłków w przypadkach, o których mowa w ust. 6, nie może przekroczyć 4 miesięcy, a w przypadku urodzenia dziecka martwego lub jego zgonu okresu 1 miesiąca.

8. Macierzyński zasiłek okresowy ustala się w wysokości różnicy między kwotą równą kryterium dochodowemu osoby samotnie gospodarującej, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1, a posiadanym dochodem na osobę w rodzinie, nie niższej jednak niż 50 zł.

nowe brzmienie ust. 10 w art. 31 wchodzi w życie z dn. 1.05.2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

[9. Macierzyński zasiłek jednorazowy w kwocie 195 zł na każde dziecko urodzone podczas ostatniego porodu przysługuje matce dziecka a w razie jej śmierci lub porzucenia dziecka przed pobraniem zasiłku osobom, o których mowa w ust. 6 pkt. 2-4.]

[10. Macierzyński zasiłek okresowy i macierzyński zasiłek jednorazowy przysługuje osobom, o których mowa w ust. 6 i 9, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza dochodu na osobę w rodzinie określonego w art. 4 ust. 1.]

<10. Macierzyński zasiłek okresowy przysługuje osobom, o których mowa w ust. 6, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza dochodu na osobę w rodzinie określonego w art. 4 ust. 1.>

Art. 31a.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie lub rodzinie nie spełniającej kryterium dochodowego określonego w art. 4 ust. 1 może być przyznany bezzwrotny specjalny zasiłek okresowy lub celowy, przy czym:

- 1) miesięczna wysokość zasiłku okresowego nie może być wyższa niż kwota kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, określona w art. 4 ust. 1,
- 2) wysokość zasiłku celowego nie może być wyższa niż 100% kwoty kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, ustalonej zgodnie z art. 4 ust. 1.

ust. 1 skreślony oraz nowe brzmienia ust. 2 i 3 w art. 31b wchodzi w życie z dn. 1.05.2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

Art. 31b.

- [1. Za osobę, o której mowa w art. 27 ust. 1 i 2, oraz osobę, o której mowa w art. 31 ust. 4a, ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od kwoty zasiłku stałego, chyba że osoba ta podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów lub otrzymuje emeryturę albo rentę.]
- [2. Za osobę opiekującą się dzieckiem, o którym mowa w art. 27 ust. 1 i 2, ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, od kwoty, o której mowa w ust. 1, jeżeli dochód rodziny przekracza półtorakrotnie dochód ustalony zgodnie z art. 4, chyba że osoba podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów lub otrzymuje rentę albo emeryturę, z zastrzeżeniem ust. 8.]
- <2. Za osobę nieotrzymującą świadczenia pielęgnacyjnego zdolną do pracy, lecz niepozostającą w zatrudnieniu ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem wymagającym stałej pielęgnacji, polegającej na bezpośredniej, osobistej pielęgnacji i systematycznym współdziałaniu w postępowaniu leczniczym, rehabilitacyjnym oraz edukacyjnym, jeżeli dochód rodziny przekracza półtorakrotny dochód określony zgodnie z art. 4, a dziecko ma orzeczoną niepełnosprawność wraz ze wskazaniami, o których mowa w art. 6b ust. 3 pkt 7 i 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776, z późn. zm.¹⁾), ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, od kwoty świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, chyba że osoba ta podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu z innych tytułów lub otrzymuje emeryturę albo rentę, z zastrzeżeniem ust. 8.>**
- [3. Za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie nie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem, ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, od kwoty, o której mowa w ust. 1, jeżeli dochód w rodzinie osoby opiekującej się nie przekracza półtorakrotnego dochodu określonego zgodnie z art. 4 i osoba opiekująca się nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów lub nie otrzymuje emerytury albo renty. Dotyczy to również osób, które w związku z koniecznością sprawowania opieki pozostają na bezpłatnym urlopie.]
- <3. Za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad ciężko chorym członkiem rodziny lub wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem, ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, od kwoty świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, jeżeli dochód w rodzinie osoby opiekującej się nie przekracza półtorakrotnego dochodu określonego zgodnie z art. 4 i osoba opiekująca się nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu z innych tytułów lub nie otrzymuje**

---

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1082, z 1998 r. Nr 99, poz. 628, Nr 106, poz. 668, Nr 137, poz. 887, Nr 156, poz. 1019 i Nr 162, poz. 1118 i 1126, z 1999 r. Nr 49, poz. 486, Nr 90, poz. 1001, Nr 95, poz. 1101 i Nr 111, poz. 1280, z 2000 r. Nr 48, poz. 550 i Nr 119, poz. 1249, z 2001 r. Nr 39, poz. 459, Nr 100, poz. 1080, Nr 125, poz. 1368, Nr 129, poz. 1444 i Nr 154, poz. 1792 i 1800, z 2002 r. Nr 169, poz. 1387, Nr 200, poz. 1679 i 1683 i Nr 241, poz. 2074 oraz z 2003 r. Nr 7, poz. 79, Nr 90, poz. 844 i Nr 223, poz. 2217.

emerytury albo renty. Dotyczy to również osób, które w związku z koniecznością sprawowania opieki pozostają na urlopie bezpłatnym.>

4. Przez ojca i matkę, o których mowa w ust. 3, należy rozumieć również ojca i matkę współmałżonka.

5. Wystąpienie ciężkiej choroby u osoby, o której mowa w ust. 3, wymaga przedłożenia orzeczenia o stanie zdrowia tej osoby, wydanego przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego.

6. Składka na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w wysokości określonej przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych jest opłacana za:

[1) osoby, o których mowa w art. 27 ust. 1 i 2 oraz w art. 31b ust. 2, przez okres niezbędny do uzyskania 20-letniego w przypadku kobiet i 25-letniego w przypadku mężczyzn, okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego), jednak nie dłużej niż przez 20 lat,]

<1) osoby, o których mowa w ust. 2, przez okres niezbędny do uzyskania 20-letniego w przypadku kobiet i 25-letniego w przypadku mężczyzn okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego), jednak nie dłużej niż przez 20 lat,>

[2) osobę, o której mowa w art. 31 ust. 4a, przez okres pobierania gwarantowanego zasiłku okresowego, chyba że legitymuje się w przypadku kobiet 20-letnim, a w przypadku mężczyzn 25-letnim okresem ubezpieczenia (składkowym i nieskładkowym),]

3) osobę, o której mowa w art. 31b ust. 3 przez okres sprawowania opieki z zastrzeżeniem ust. 8.

[7. Osoby, o których mowa w art. 27 ust. 1 i 2, za które ośrodek pomocy społecznej opłacał składkę na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r. nabywają prawo do emerytury bez względu na wiek, jeżeli w dniu 1 stycznia 1999 r. ukończyły co najmniej 45 lat i mają okres ubezpieczenia (składkowy i nieskładkowy) wynoszący co najmniej 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn. Wysokość emerytury dla tych osób ustala się według zasad przewidzianych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.]

8. Składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osoby, o których mowa w ust. 2 i 3, opłaca się od dnia 1 stycznia 2001 r.

[9. Nie opłaca się składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, o której mowa w ust. 1-3, jeżeli w dniu przyznania zasiłku stałego lub złożenia wniosku o opłacanie składki ma więcej niż 50 lat i nie ma okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego) wynoszącego co najmniej 10 lat, oraz za osobę, która legitymuje się tym okresem w wymiarze 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn.]

<9. Nie opłaca się składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, o której mowa w ust. 2 i 3, jeżeli w dniu złożenia wniosku o opłacanie składki osoba ta ma więcej niż 50 lat i nie ma okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego) wynoszącego co najmniej 10 lat, oraz za osobę, która legitymuje się tym okresem w wymiarze 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn.>

nowe brzmienie pkt 1 i skreślony pkt 2 w ust. 6 w art. 31b wchodzi w życie z dn. 1.05.2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

ust. 7 skreślony i nowe brzmienie ust. 9 w art. 31b wchodzi w życie z dn. 1.05.2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

art. 31c-31h skreślone

Art. 32.

1. W celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej może zostać przyznany zasiłek celowy z pomocy społecznej.
2. Zasiłek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów leków i leczenia, remontu mieszkania, opału i odzieży, pobytu dziecka w żłobku lub przedszkolu, a także kosztów pogrzebu.
3. Zasiłek celowy może być przyznany również osobie i rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego.
4. Zasiłek celowy może być przyznany także osobie lub rodzinie, które poniosły straty w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej.
- 4a. Zasiłek celowy, o którym mowa w ust. 3 i 4, może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.
5. Zasiłek celowy może być przyznany w formie biletu kredytowanego. Przyznanie biletu kredytowanego nie wymaga wydania decyzji. Decyzja o odmowie przyznania biletu kredytowanego nie wymaga przeprowadzenia wywiadu środowiskowego (rodzinnego).

Art. 33.

1. Rada Ministrów może przyjąć rządowy program osłonowy, mający na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin lub grup społecznych, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.
2. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady udzielania pomocy, osoby, rodziny i grupy społeczne objęte programem, korzystniejsze warunki i kryteria dochodowe od określonych w ustawie, uprawniające do pomocy określonej programem, oraz tryb postępowania w tych sprawach. Rozporządzenie powinno określać osoby lub grupy osób uprawnione do pomocy, formy i zakres pomocy.

Rozdział 1a**Opieka nad rodziną i dzieckiem****Art. 33a.**

1. Rodzinie mającej trudności w wypełnianiu swoich zadań udziela się pomocy w formie:
  - 1) poradnictwa rodzinnego,
  - 2) terapii rodzinnej,
  - 3) pracy socjalnej.
2. Rodzina, o której mowa w ust. 1, otrzymuje w szczególności pomoc poprzez działania:
  - 1) specjalisty przygotowanego do pracy z rodziną lub w środowisku lokalnym,
  - 2) placówek opiekuńczo-wychowawczych dziennego pobytu,
  - 3) innych podmiotów, których działanie daje potrzebne wsparcie dziecku i rodzinie.

Art. 33b.

Dziecku pozbawionemu częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej powiat zapewnia opiekę i wychowanie w formie zastępczej opieki rodzinnej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Art. 33c.

1. Dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej powiat zapewnia opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej.
2. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego.
3. W razie pilnej konieczności zapewnienia dziecku opieki zastępczej, możliwe jest jego powierzenie rodzinie zastępczej, na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, na podstawie umowy cywilnoprawnej, zawartej między rodziną zastępczą a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny. O zawartej umowie starosta zawiadamia niezwłocznie sąd opiekuńczy, który orzeka o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.
4. Rodzina zastępcza podejmuje obowiązek opieki nad dzieckiem i jego wychowania z dniem umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego albo umowy, o której mowa w ust. 3.
5. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej z mocy prawa ustaje z dniem osiągnięcia przez dziecko pełnoletności.

(ust. 5 w art. 33c niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim wyłącza odpowiednie stosowanie art. 33k ust. 3 tej ustawy; wyrok TK, Dz.U. z 2003 Nr 44, poz. 389)

Art. 33d.

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej może być powierzone małżonkom lub osobie nie pozostającej w związku małżeńskim, jeżeli spełniają następujące warunki:

- 1) dają rękojmię należytego wykonywania zadań rodziny zastępczej,
- 2) mają stałe miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i korzystają z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- 3) nie są lub nie były pozbawione władzy rodzicielskiej, nie są ograniczone we władzy rodzicielskiej ani też władza rodzicielska nie została zawieszona,
- 3a) wywiązują się z obowiązku łożenia na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby, o ile taki obowiązek z mocy prawa lub orzeczenia sądu na nich ciąży,
- 4) nie są chore na chorobę uniemożliwiającą właściwą opiekę nad dzieckiem, co zostało stwierdzone zaświadczeniem lekarskim,
- 5) mają odpowiednie warunki mieszkaniowe oraz stałe źródło utrzymania,
- 6) uzyskały opinię ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania.

Art. 33e.

1. Rodziny zastępcze dzielą się na:
  - 1) spokrewnione z dzieckiem,

- 2) niespokrewnione z dzieckiem,
  - 3) rodziny, o których mowa w pkt 2, pełniące zadania pogotowia rodzinnego.
2. Rodziny zastępcze powinny uczestniczyć w szkoleniu organizowanym przez powiatowe centrum pomocy rodzinie lub, na jego zlecenie, przez ośrodek adopcyjno-opiekuńczy lub inny podmiot.
  3. Szkolenie rodzin zastępczych, o których mowa w ust. 1 pkt 1, prowadzi się według indywidualnego planu szkolenia, w zależności od potrzeb rodziny.
  4. Szkolenie rodzin zastępczych, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, prowadzi się według programów szkolenia uwzględniających zakres programowy szkolenia, określony w rozporządzeniu, o którym mowa w art. 33g ust. 7 pkt 4.
  5. Program szkolenia zatwierdza minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego na wniosek powiatowego centrum pomocy rodzinie, ośrodka adopcyjno-opiekuńczego lub innego podmiotu prowadzącego szkolenie,
  6. Zatwierdzenie lub odmowa zatwierdzenia programu szkolenia następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Art. 33f.

1. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, wymaga:
  - 1) uzyskania pozytywnej opinii ośrodka pomocy społecznej, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydata, wydanej na podstawie przeprowadzonego wywiadu środowiskowego,
  - 2) odbycia szkolenia oraz uzyskania zaświadczenia kwalifikacyjnego wydane go przez podmiot prowadzący szkolenie.
2. Starosta zawiera umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej z rodziną, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3. Do umowy mają zastosowanie odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące zlecenia oraz przepisy o systemie ubezpieczeń społecznych.
3. Rodzina zastępcza, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, otrzymuje wynagrodzenie z tytułu pozostawania w gotowości przyjęcia dziecka albo świadczonej opieki i wychowania. Jeżeli umowę, o której mowa w ust. 2, zawierają małżonkowie, wynagrodzenie przysługuje tylko jednemu z nich.
4. Osobie, o której mowa w ust. 3, jeżeli nie jest objęta obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz.U. Nr 28, poz. 153 i Nr 75, poz. 468, z 1998 r. Nr 117, poz. 756, Nr 137, poz. 887, Nr 144, poz. 929 i Nr 162, poz. 1116, z 1999 r. Nr 45, poz. 439, Nr 49, poz. 483, Nr 63, poz. 700, Nr 70, poz. 777, Nr 72, poz. 802, Nr 109, poz. 1236 i Nr 110, poz. 1255 i 1256 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136) starosta opłaca składkę na ubezpieczenie zdrowotne na zasadach określonych w art. 9 tej ustawy.
5. Do rodziny zastępczej, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, kieruje się dzieci na pobyt okresowy do czasu unormowania sytuacji życiowej dziecka, nie dłużej niż na 12 miesięcy, chyba że szczególne okoliczności wskazują na potrzebę wydłużenia tego okresu, jednak nie dłużej niż o dalsze 3 miesiące.
6. Rodzina zastępcza, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, nie może odmówić przyjęcia dziecka do 10 lat, jeżeli zostało doprowadzone przez Policję. Przyjęcie

dziecka doprowadzonego przez Policję może nastąpić bez zgody rodziców w sytuacji zagrożenia dobra dziecka, a w szczególności:

- 1) zagrożenia zdrowia lub życia dziecka,
  - 2) porzucenia dziecka,
  - 3) gdy nie jest możliwe ustalenie tożsamości rodziców lub miejsca ich pobytu.
7. Rodzina zastępcza, która przyjęła dziecko o którym mowa w ust. 6, powiadamia niezwłocznie, nie później niż w ciągu 24 godzin, sąd opiekuńczy oraz powiatowe centrum pomocy rodzinie. Dziecko przebywa w rodzinie zastępczej do czasu wydania orzeczenia przez sąd opiekuńczy. Powiatowe centrum pomocy rodzinie podejmuje niezwłocznie działania mające na celu wyjaśnienie sytuacji dziecka.
8. Funkcji rodziny zastępczej, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, nie mogą pełnić osoby całkowicie niezdolne do pracy.

Art. 33g.

1. Starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej udziela pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w tej rodzinie dziecka w wysokości 40% kwoty, o której mowa w ust. 4, pomniejszonej o kwotę odpowiadającą 50% dochodu tego dziecka, nie mniej jednak niż 10% kwoty, o której mowa w ust. 4.
2. Starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej udziela pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w tej rodzinie dziecka, uwzględniając jego:
  - 1) wiek,
  - 2) stopień rozwoju,
  - 3) stan zdrowia,
  - 4) stopień niedostosowania społecznego,w wysokości wyższej niż określona w ust. 1, lecz nieprzekraczającej 80% kwoty, o której mowa w ust. 4, pomniejszonej o kwotę odpowiadającą 50% dochodu tego dziecka, nie mniej jednak niż 20% kwoty, o której mowa w ust. 4.
3. Rodzina zastępcza, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 2 i 3, otrzymuje dodatkowo na każde umieszczone w niej dziecko kwotę odpowiadającą 10% kwoty, o której mowa w ust. 4, z tytułu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem i jego wychowania.
4. Podstawą ustalenia wysokości pomocy pieniężnej, o której mowa w ust. 1, jest kwota 1573 zł. Rodzina zastępcza może zrezygnować z przysługującej pomocy pieniężnej.
5. Pomoc pieniężna, o której mowa w ust. 1, może być przyznana w części lub w całości w formie niepieniężnej w przypadku wykorzystywania jej w sposób niezgodny z przeznaczeniem lub marnotrawieniem.
6. Pomoc pieniężną przyznaje się w drodze decyzji administracyjnej.
- 6a. Przepisów art. 33n ust. 5b i 5c nie stosuje się do dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych przed dniem 1 stycznia 2004 r. Decyzje o odpłatności rodziców za pobyt tych dzieci w rodzinach zastępczych wydaje starosta powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej.
7. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe zasady działania rodzin zastępczych,
  - 2) szczegółowe zasady doboru rodzin zastępczych i umieszczenia dzieci w tych rodzinach,
  - 3) tryb przygotowywania i szkolenia rodzin zastępczych,
  - 4) zakres programowy szkolenia rodzin zastępczych i tryb zatwierdzenia programów szkolenia rodzin zastępczych.
8. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:
- 1) wysokość oraz szczególne zasady przyznawania pomocy pieniężnej, o której mowa ust. 2,
  - 2) szczególne warunki finansowania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej, w tym także przebywającego poza rodziną zastępczą,
  - 3) szczególne zasady przyznawania wynagrodzenia rodzinom, o których mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, z tytułu pozostawania w gotowości przyjęcia dziecka albo świadczonej opieki i wychowania, w zależności od czasu pobytu dziecka w tej rodzinie, liczby dzieci, stanu ich zdrowia i rozwoju,
  - 4) zasady i wysokość odpłatności rodziców za pobyt ich dzieci w rodzinach zastępczych oraz sposób i tryb postępowania w tych sprawach.

Art. 33h.

Umowa cywilnoprawna, o której mowa w art. 33c ust. 3, wygasa z dniem:

- 1) wydania postanowienia sądu opiekuńczego o niezatwierdzeniu tej umowy,
- 2) uprawomocnienia się postanowienia sądu opiekuńczego, które w inny sposób reguluje sytuację dziecka.

Art. 33i.

1. Rozwiązanie umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej z rodziną, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, następuje zgodnie z warunkami ustalonymi w umowie. W przypadku braku tych ustaleń, rozwiązanie następuje po upływie 3 miesięcy od dnia wypowiedzenia dokonanego na piśmie przez jedną ze stron.
2. W przypadku niewywiązywania się rodziny, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, z przyjętych zadań lub ustania warunków, o których mowa w art. 33d i 33f, wymaganych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, starosta zawiadamia o tym sąd opiekuńczy i może rozwiązać z tą rodziną umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej bez zachowania terminu wypowiedzenia.
3. W razie rozwiązania umowy z rodziną, o której mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny ma obowiązek zapewnienia dalszej pieczy i wychowania dzieciom przebywającym w tej rodzinie.

Art. 33j.

1. Rodzice, których dzieci przebywają w rodzinach zastępczych, są obowiązani do ponoszenia odpłatności z tego tytułu. Starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem w rodzinie zastępczej wydaje decyzję o wysokości tej odpłatności.

2. Należności z tytułu odpłatności rodziców za pobyt ich dzieci w rodzinach zastępczych podlegają egzekucji administracyjnej, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Starosta może odstąpić od ustalenia odpłatności, o której mowa w ust. 1, na wniosek rodziców dziecka lub z urzędu ze względu na trudną sytuację materialną.

Art. 33k.

1. Kierowanie dziecka pozbawionego częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej do placówki opiekuńczo-wychowawczej na pobyt całodobowy może nastąpić po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub umieszczenia w rodzinnej opiece zastępczej.
2. Całodobowy pobyt dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej powinien mieć charakter przejściowy – do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinnej opiece zastępczej.
3. Dziecko, o którym mowa w ust 1, może przebywać w placówce opiekuńczo-wychowawczej zapewniającej całodobową opiekę, do uzyskania pełnoletności lub po uzyskaniu pełnoletności, do czasu ukończenia szkoły, w której się uczy.
4. Za pobyt dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej opłatę ponoszą, do wysokości wydatków bieżących ponoszonych na jego utrzymanie, rodzice dziecka, a także opiekunowie prawni, w przypadku, gdy dysponują dochodami dziecka, z tym że opłata ponoszona przez opiekunów prawnych nie może być wyższa niż 50% kwoty stanowiącej dochód dziecka.
5. Przepis ust. 4 stosuje się również do rodziców pozbawionych całkowicie lub częściowo władzy rodzicielskiej.
6. Opłatę, o której mowa w ust. 4, ustala w drodze decyzji administracyjnej starosta powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed jego skierowaniem do placówki, z tym że w 2004 r. opłatę ustala starosta powiatu prowadzącego placówkę opiekuńczo-wychowawczą.
7. Rada powiatu określa w drodze uchwały zasady częściowego lub całkowitego zwalniania rodziców z opłat, o których mowa w ust 4.
8. W realizacji opieki i wychowania w placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz rodzinnej opiece zastępczej można wspierać się pracą wolontariuszy.
9. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania oraz Ministrem Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia:
  - 1) typy, zasady działania i organizację placówek opiekuńczo-wychowawczych, zasady i tryb kwalifikowania i kierowania dzieci do placówek opiekuńczo-wychowawczych, a także warunki, w jakich można korzystać z pracy wolontariuszy,
  - 2) standardy usług świadczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
  - 3) obowiązujący w placówkach opiekuńczo-wychowawczych standard wychowania i opieki, a także kwalifikacje osób zatrudnionych w placówce.Rozporządzenie powinno uwzględniać zadania placówek, o których mowa w art. 33l ust. 1, oraz konieczność zapewnienia kontaktów dziecka z rodziną naturalną.

Art. 33l.

1. Placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia dziecku całodobową ciągłą lub okresową albo dzienną opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne, a także zapewnia korzystanie z przysługujących na podstawie odrębnych przepisów świadczeń zdrowotnych i kształcenia.
2. Zaspokojenie potrzeb dziecka, o których mowa w ust. 1, placówka opiekuńczo-wychowawcza realizuje co najmniej na poziomie obowiązującego standardu wychowania i opieki.
3. Nadzór nad realizowaniem przez pracowników standardu, o którym mowa w ust. 2, sprawuje dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Art. 33i.

1. Ośrodek adopcyjno-opiekuńczy prowadzi działalność diagnostyczno-konsultacyjną, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość prowadzenia rodzinnej opieki zastępczej, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób prowadzących rodzinną opiekę zastępczą oraz rodziców naturalnych dzieci umieszczonych w rodzinnej opiece zastępczej i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
2. Ośrodek, o którym mowa w ust 1, wydaje zaświadczenia kwalifikacyjne stwierdzające ukończenie szkolenia przez osobę zgłaszającą gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz wydaje opinie osobom zgłaszającym gotowość do prowadzenia rodzinnej opieki zastępczej w zakresie posiadania odpowiedniego przygotowania.
3. W powiecie, w którym nie ma ośrodka adopcyjno-opiekuńczego, zadania wymienione w ust 1 i 2 wykonuje powiatowe centrum pomocy rodzinie lub inny podmiot na jego zlecenie.
4. Ośrodek, o którym mowa w ust. 1, może objąć zakresem swego działania powiaty położone w granicach województwa, na podstawie porozumień zawartych przez właściwe powiaty.
5. Ośrodek adopcyjno-opiekuńczy, wyznaczony przez wojewodę w trybie określonym w art. 12 ust. 1 pkt 7, prowadzi bank danych o rodzinach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, rodzinach zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka oraz dzieciach oczekujących na przysposobienie, w granicach województwa.
6. Nadzór nad jakością działań pracowników ośrodka adopcyjno-opiekuńczego sprawuje dyrektor ośrodka.
7. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określa, w drodze rozporządzenia, podmioty uprawnione do zakładania i prowadzenia niepublicznych ośrodków adopcyjno-opiekuńczych oraz staż pracy i kwalifikacje wymagane od osób zatrudnionych w publicznych i niepublicznych ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych, a także warunki lokalowe, jakimi powinny dysponować te ośrodki.
- 7a. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego wyznacza, w drodze rozporządzenia, ośrodek adopcyjno-opiekuńczy prowadzący centralny bank danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie, którym nie można zapewnić opieki w rodzinie adopcyjnej w Rzeczypospolitej Polskiej, a także ośrodek adopcyjno-opiekuńczy lub ośrodki adopcyjno-opiekuńcze upoważnione do współ-

pracy z licencjonowanymi przez rządy innych państw organizacjami lub ośrodkami adopcyjnymi w zakresie przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka w Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie.

8. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania oraz Ministrem Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady działania ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, ich zadania i kompetencje, zasady pracy z rodziną naturalną, zastępczą albo adopcyjną, zasady kwalifikowania dzieci do rodzin adopcyjnych, a także wzór zaświadczenia kwalifikacyjnego. Rozporządzenie powinno uwzględniać zadania tych placówek oraz dobro i prawa dziecka.

Art. 33m.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze oraz jednostki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, w zależności od podmiotu prowadzącego, dzielą się na:

- 1) publiczne - prowadzone przez gminę, powiat lub samorząd województwa,
- 2) niepubliczne - prowadzone przez podmioty, o których mowa w art. 12a ust. 1.

Art. 33n.

1. Placówki opiekuńczo-wychowawcze, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze prowadzone przez powiat oraz regionalne placówki opiekuńczo-wychowawcze są jednostkami budżetowymi.
- 1a. Obsługę finansowo-księgową publicznych placówek rodzinnych prowadzi starosta. Placówki rodzinne otrzymują środki na bieżące funkcjonowanie, w tym zryczałtowane kwoty na utrzymanie dzieci. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określa, w drodze rozporządzenia, stawki na bieżące funkcjonowanie placówki rodzinnej.
4. Niepubliczne placówki opiekuńczo-wychowawcze, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze otrzymują dotację odpowiednio z budżetu powiatu lub samorządu województwa.
5. W przypadku gdy powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka nieposiadający miejsca w placówce opiekuńczo-wychowawczej albo rodziny zastępczej, wystąpi do powiatu prowadzącego tego typu placówkę lub posiadającego rodzinę zastępczą o przyjęcie dziecka pozbawionego całkowicie lub częściowo opieki albo niedostosowanego społecznie, powiat prowadzący taką placówkę lub posiadający rodzinę zastępczą ma obowiązek przyjąć to dziecko, jeżeli dysponuje wolnym miejscem.
- 5a. W przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej na terenie innego powiatu, powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed skierowaniem do placówki opiekuńczo-wychowawczej ponosi wydatki na jego utrzymanie w wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania dziecka w tej placówce.
- 5b. W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej na terenie innego powiatu, powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem w rodzinie zastępczej ponosi wydatki na jego utrzymanie w łącznej kwocie świadczeń przysługujących danej rodzinie zastępczej.

**ust. 2 i 3 w art. 33n
uchylone**

- 5c. Powiat prowadzący placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub posiadający rodzinę zastępczą przyjmującą dziecko zawiera z powiatem właściwym ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed jego umieszczeniem w rodzinie zastępczej lub skierowaniem do placówki opiekuńczo-wychowawczej porozumienie w sprawie umieszczenia dziecka i wysokości wydatków, o których mowa w ust. 5a lub 5b.
- 5d. W przypadku wystąpienia powiatu do samorządu województwa prowadzącego regionalną placówkę opiekuńczo-wychowawczą o przyjęcie dziecka pozbawionego całkowicie lub częściowo opieki albo niedostosowanego społecznie stosuje się odpowiednio przepisy ust. 5a i 5c. Samorząd województwa nie może odmówić przyjęcia dziecka z powiatu leżącego w granicach innego województwa, jeżeli dysponuje wolnym miejscem.
8. Powiat lub samorząd województwa prowadzący placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub ośrodek adopcyjno-opiekuńczy nie może ich zlikwidować bez zgody wojewody.
9. Wojewoda wydaje zgodę na likwidację placówki opiekuńczo-wychowawczej, jeżeli powiat zapewni właściwą opiekę dzieciom z tej placówki w rodzinie zastępczej lub w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej.
10. Wojewoda wydaje zgodę na likwidację ośrodka adopcyjno-opiekuńczego, jeżeli zadania należące do wyłącznych kompetencji ośrodka przejmie inny ośrodek adopcyjno-opiekuńczy.
11. Średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej ustala starosta na wniosek dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, a w przypadku placówek regionalnych - marszałek województwa, i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca danego roku.

ust. 6 i 7 w art. 33n
skreślone

ust. 6-9 w art. 33o
uchylone

Art. 33o.

1. Nadzór nad realizacją standardu wychowania i opieki w placówkach opiekuńczo-wychowawczych ma na celu zapewnienie przez te placówki najpełniejszego zaspokojenia potrzeb rozwojowych, emocjonalnych i opiekuńczych dziecka przebywającego w placówce, a także współdziałania placówki z rodziną dziecka.
2. Nadzór nad realizacją standardu wychowania i opieki polega na:
  - 1) badaniu jakości działalności wychowawczej i opiekuńczej placówki oraz ocenie efektywności tej działalności,
  - 2) pomocy i współpracy w podnoszeniu kwalifikacji i umiejętności osób zatrudnionych w placówce,
  - 3) proponowaniu innowacyjnych rozwiązań pedagogicznych oraz inspirowaniu osób zatrudnionych w placówce do podejmowania nowatorskich rozwiązań pedagogicznych i organizacyjnych.
3. Nadzór nad kształceniem w szkołach działających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych sprawuje kurator oświaty na zasadach określonych w przepisach o systemie oświaty.
4. W zakresie, o którym mowa w ust. 1, nadzorowi podlega w szczególności:
  - 1) przestrzeganie praw dziecka,
  - 2) badanie stopnia zaspokojenia potrzeb dziecka,

- 3) przestrzeganie przepisów określających zasady działania placówki.
5. Nadzór nad jakością działań ośrodków adopcyjno-opiekuńczych ma na celu badanie i ocenę wykonania przez te jednostki ich zadań.
10. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania oraz Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady nadzoru nad przestrzeganiem standardu wychowania i opieki w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz nadzoru nad jakością działań ośrodków adopcyjno-opiekuńczych.

Art. 33p.

1. Osoba, która osiągnęła pełnoletność w rodzinie zastępczej, oraz osoba pełnoletnia opuszczająca niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych i domów pomocy społecznej oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze i specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze zostaje objęta pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem poprzez pracę socjalną, a także pomocą:
  - 1) pieniężną na usamodzielnienie,
  - 2) pieniężną na kontynuowanie nauki,
  - 3) w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym,
  - 4) w uzyskaniu zatrudnienia,
  - 5) na zagospodarowanie - w formie rzeczowej.
2. Podstawę ustalenia wysokości pomocy, o której mowa w ust. 1 pkt 1, 2 i 5, stanowi kwota 1573 zł.
3. Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki przysługuje osobie, o której mowa w ust. 1, jeżeli kontynuuje ona naukę w gimnazjum, szkole ponadpodstawowej, szkole ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej. Pomoc w miesięcznej wysokości 30% kwoty, o której mowa w ust. 2, przyznaje się do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 lat.
4. Pomoc, o której mowa w ust. 3, przysługuje również osobie pełnoletniej nieopuszczającej placówki, o której mowa w ust. 1, kontynuującej naukę.
5. Pomoc, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, przysługuje osobom, o których mowa w ust. 1, znajdującym się w trudnej sytuacji dochodowej.
6. W szczególnie uzasadnionych przypadkach można odmówić przyznania pomocy, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, lub zaprzestać udzielania tej pomocy.
7. W uzasadnionych przypadkach na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu pomoc, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, można zawiesić.
8. Pomocy, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, udziela starosta powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem w rodzinie zastępczej lub skierowaniem do placówki, o której mowa w ust. 1.
9. Pomocy, o której mowa w ust. 1 pkt 3-5, udziela starosta właściwy ze względu na miejsce osiedlenia się osoby, która osiągnęła pełnoletność w rodzinie zastępczej, lub osoby opuszczającej placówkę, o której mowa w ust. 1.
10. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania oraz Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) warunki i kryteria dochodowe, jakie powinna spełnić osoba, która osiągnęła pełnoletność w rodzinie zastępczej, lub osoba opuszczająca niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych i domów pomocy społecznej oraz zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich i specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, uprawniające do pomocy, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2,
- 2) szczegółowe zasady i tryb przyznania, zawieszenia, zaprzestania udzielania lub odmowy przyznania pomocy, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, wysokość pomocy pieniężnej na usamodzielnienie i pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki oraz wartości i składniki pomocy na zagospodarowanie,
- 3) typy placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz domów pomocy społecznej, z których osoby je opuszczające są uprawnione do korzystania z pomocy, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2.

Rozdział 2

Zasady odpłatności za świadczenia

Art. 34.

1. Obowiązek zwrotu wydatków za świadczenia z pomocy społecznej, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, spoczywa na:
  - 1) świadczeniobiorcy,
  - 2) spadkobiercy - z masy spadkowej,
  - 3) małżonku, zstępnych przed wstępnymi - jedynie wówczas, gdy nie dokonano zwrotu wydatków w myśl pkt 1 i 2, w wysokości przewidzianej w ustawie dla świadczeniobiorcy.
2. Obowiązek zwrotu wydatków nie istnieje, gdy dochód na osobę w rodzinie, o której mowa w ust. 1 pkt 3, nie przekracza kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 4 ust. 1.
3. Wydatki na usługi opiekuńcze, lecznicze, pomoc rzeczową, zasiłki na ekonomiczne usamodzielnienie i zasiłki celowe podlegają zwrotowi w części lub całości od świadczeniobiorcy, jeżeli dochód na osobę w rodzinie przekracza wysokość, o której mowa w art. 4 ust. 1.
4. Wydatki na pokrycie kosztów pogrzebu podlegają zwrotowi w całości lub w części z masy spadkowej. Jeżeli przysługuje zasiłek pogrzebowy z ubezpieczenia społecznego, wydatki pokrywa się z tego zasiłku.
- 4a. Świadczenia nienależnie pobrane podlegają zwrotowi niezależnie od dochodu rodziny.
5. Gmina - w zakresie zadań własnych - określa w drodze uchwały zasady zwrotu, jak również ustala, na podstawie wywiadu środowiskowego, sytuację osoby i rodziny oraz ustala, jaka część wydatków, o których mowa w ust. 3 i 4, podlega zwrotowi.
6. W zakresie zadań, o których mowa w art. 10a pkt 3, do powiatu przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 35.

1. Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny.

2. Obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności:
  - 1) mieszkaniec domu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawy z dochodów dziecka,
  - 2) małżonek, zstępni przed wstępnymi,
  - 3) gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej- przy czym osoby i gmina określone w pkt 2 i 3 nie mają obowiązku wnoszenia opłat, jeżeli mieszkaniec domu ponosi pełną odpłatność.
3. Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnoszą:
  - 1) mieszkaniec domu, nie więcej jednak niż 70% swojego dochodu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawy z dochodów dziecka, nie więcej niż 70% tego dochodu,
  - 2) małżonek, zstępni przed wstępnymi - zgodnie z umową zawartą w trybie art. 39 ust. 1a:
    - a) w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli dochód jest wyższy niż 250% kryterium dochodowego, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 250% kryterium dochodowego,
    - b) w przypadku osoby w rodzinie, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 250% kryterium dochodowego, z tym że przy ustalaniu dochodu na osobę w rodzinie nie wlicza się mieszkańca domu, chyba że mieszkaniec domu nie posiada dochodu; kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 250% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie,
  - 3) gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej - w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez osoby, o których mowa w pkt 1 i 2.
4. W przypadku niewywiązywania się osób, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, z obowiązku opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej, opłaty te zastępczo wnosi gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Gminie przysługuje prawo dochodzenia zwrotu poniesionych na ten cel wydatków.
5. Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę za pobyt w takim domu wydaje organ gminy właściwy dla tej osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej.
6. Decyzję o umieszczeniu w domu pomocy społecznej wydaje starosta powiatu, na terenie którego jest usytuowany dom. W przypadku regionalnych domów pomocy społecznej decyzję wydaje marszałek województwa.
7. Osoby wnoszące opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej można zwolnić, na ich wniosek, częściowo lub całkowicie z tej opłaty, w szczególności jeżeli:
  - 1) wnoszą opłatę za pobyt innych członków rodziny w domu pomocy społecznej, ośrodka wsparcia lub innej placówce,
  - 2) występują uzasadnione okoliczności, zwłaszcza długotrwała choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, śmierć członka rodziny, straty materialne powstałe w wyniku klęski żywiołowej lub innych zdarzeń losowych,

- 3) małżonkowie, zstępni, wstępni utrzymują się z jednego świadczenia lub wynagrodzenia,
  - 4) osoba zobowiązana do wnoszenia opłaty jest w ciąży lub samotnie wychowuje dziecko.
8. Dochód mieszkańca domu, podejmującego pracę ze wskazań terapeutyczno-rehabilitacyjnych lub uczestniczącego w warsztatach terapii zajęciowej, stanowiący podstawę naliczania opłaty, może być zmniejszony o 50% kwoty otrzymywanej z tytułu wynagrodzenia za tę pracę lub o kwotę odpowiadającą wysokości kieszonkowego wypłacanego z tytułu uczestnictwa w tych warsztatach.
  9. Mieszkaniec domu wnosi opłatę do kasy domu lub na jego rachunek bankowy. Za jego zgodą opłata może być potrącana:
    - 1) z emerytury lub renty mieszkańca - przez właściwy organ emerytalno-rentowy, zgodnie z odrębnymi przepisami,
    - 2) z zasiłku stałego wyrównawczego mieszkańca - przez ośrodek pomocy społecznej dokonujący wypłaty świadczenia. Opłatę za pobyt ośrodek pomocy społecznej przekazuje na rachunek bankowy domu pomocy społecznej.
  10. Osoby, o których mowa w ust. 2 pkt 2, wnoszą opłatę ustaloną zgodnie z ust. 3 pkt 2 do kasy lub na rachunek bankowy gminy, z której osoba umieszczona w domu pomocy społecznej została skierowana. Opłatę tę ośrodek pomocy społecznej wraz z opłatą, o której mowa w ust. 3 pkt 3, przekazuje na rachunek właściwego domu pomocy społecznej.
  11. Mieszkaniec domu, a także inna osoba zobowiązana do wnoszenia opłat za pobyt w domu pomocy społecznej, jeżeli mieszkaniec domu przebywa u tej osoby, nie ponoszą opłat za okres nieobecności mieszkańca domu nieprzekraczającej 30 dni w roku kalendarzowym.
  12. Za małoletniego mieszkańca domu nie wnosi się opłaty w okresie jego nieobecności nieprzekraczającej 90 dni w roku kalendarzowym, jeżeli w tym czasie przebywa w domu rodzinnym.
  13. Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w powiatowym domu pomocy społecznej ustala starosta na wniosek dyrektora domu pomocy społecznej i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku.
  14. W przypadku regionalnych domów pomocy społecznej średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca ustala marszałek województwa na wniosek dyrektora regionalnego domu pomocy społecznej i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku.
  15. W przypadku regionalnych domów pomocy społecznej o charakterze specjalistycznym, okresowego pobytu, finansowanych z dochodów własnych samorządu województwa, decyzję o skierowaniu wydaje gmina kierująca, a opłatę za pobyt w domu ustala marszałek województwa na podstawie ust. 2 pkt 1 i ust. 3 pkt 1, przy czym ust. 7 stosuje się odpowiednio.
  16. Rada powiatu i sejmik województwa, w drodze uchwały, może określić szczegółowe zasady ustalania kosztów utrzymania w domach pomocy społecznej, a także sposób i tryb postępowania w tych sprawach.
  17. Do domów pomocy społecznej prowadzonych przez gminy lub podmioty niepubliczne, jeżeli nie są one prowadzone na zlecenie starosty lub marszałka, nie stosuje się ust. 1-16.

18. Rada gminy może określić, w drodze uchwały, szczegółowe warunki ustalania opłat za pobyt w domu pomocy społecznej o zasięgu lokalnym, częściowego lub całkowitego zwolnienia z tych opłat, zwrotu należności za okres nieobecności osoby w domu.
19. Opłatę za pobyt w ośrodkach wsparcia i w mieszkaniach chronionych ustala podmiot kierujący w uzgodnieniu z osobą kierowaną, uwzględniając przyznany zakres usług. Osoby nie ponoszą opłat, jeżeli ich dochód lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kryterium dochodowego, ustalonego zgodnie z art. 4 ust. 1.

Art. 35a.

1. Wymienione w ustawie kwoty określające:

- 1) wartość dochodu odpowiadającą dochodowi z 1 ha przeliczeniowego,
- 2) wysokość dochodu uprawniającą do świadczeń z pomocy społecznej,
[3) wysokość zasiłku stałego, zasiłku macierzyńskiego jednorazowego i okresowego,]

<3) wysokość macierzyńskiego zasiłku okresowego,>

- 5) minimalną wysokość zasiłku okresowego, zasiłku stałego wyrównawczego i macierzyńskiego zasiłku okresowego,
- 6) kwoty świadczeń pieniężnych na utrzymanie przysługujące uchodźcom,
- 7) podstawę ustalania pomocy pieniężnej dla rodziny zastępczej, a także wynagrodzenia dla rodziny zastępczej pełniącej zadania pogotowia rodzinnego, oraz pomocy pieniężnej na usamodzielnienie lub kontynuowanie nauki oraz pomocy rzeczowej dla osób, które osiągnęły pełnoletność w rodzinie zastępczej, oraz osób opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych i domów pomocy społecznej oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze i specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, a także kwoty do własnego dysponowania przez dzieci przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zwaną dalej „podstawą”,

podlegają w każdym roku waloryzacji o średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, raz w roku od dnia 1 czerwca, jeśli średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem jest niższy niż 110%, lub dwa razy w roku, od dnia 1 marca i od dnia 1 września, jeśli średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem wynosi co najmniej 110%.

2. Wskaźniki waloryzacji, o których mowa w ust. 1, ustalane są na podstawie wskaźnika wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych przyjętego w ustawie budżetowej na dany rok kalendarzowy, z uwzględnieniem ust. 3 i 4. Kwoty te podlegają zaokrągleniu do 1 zł. Przy waloryzacji dwa razy w roku ustala się w tych terminach jednakowe wskaźniki waloryzacji, równe 1/2 wskaźnika przyjętego w ustawie budżetowej.
3. Jeżeli faktyczny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w danym roku kalendarzowym różnił się od przyjętego w ustawie budżetowej, wskaźnik kolejnej waloryzacji podlega pomnożeniu przez wskaźnik weryfikacyjny, o którym mowa w ust. 4.
4. Wskaźnik weryfikacyjny stanowi iloraz faktycznego wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych w danym roku kalendarzowym oraz wskaźnika wzrostu

nowe brzmienie pkt 3 w ust. 1 w art. 35a wchodzi w życie z dn. 1.05.2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

pkt 4 w ust. 1 w art. 35a skreślony

przyjętego na ten rok kalendarzowy w ustawie budżetowej, wyrażony w procentach, z zaokrągleniem do setnych części procentu.

6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” wskaźniki waloryzacji oraz kwoty, o których mowa w ust. 1 pkt 1-6.

Rozdział 3

Postępowanie w sprawie świadczeń pomocy społecznej

ust. 5 w art. 37 skreślony z dn. 1.05.2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

Art. 36.

1. Do postępowania w sprawie świadczeń pomocy społecznej, z wyjątkiem przyznawanych na podstawie umów, o których mowa w art. 24 ust. 2 i art. 33c ust. 3, mają zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.
2. W postępowaniu w sprawie świadczeń pomocy społecznej należy kierować się przede wszystkim dobrem osób korzystających z pomocy społecznej i ochroną ich dóbr osobistych. W szczególności nie należy podawać do wiadomości publicznej nazwisk osób korzystających z pomocy społecznej oraz rodzaju i zakresu przyznanego świadczenia.

ust. 5 w art. 35a skreślony

Art. 37.

1. Właściwość miejscową gminy ustala się według miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie.
2. W przypadkach szczególnie uzasadnionych sytuacją osobistą osoby ubiegającej się o świadczenie oraz w sprawach niecierpiących zwłoki, właściwą miejscowo jest gmina miejsca pobytu osoby ubiegającej się o świadczenie.
3. W miejscu pobytu, w przypadkach, o których mowa w ust. 2, przyznaje się świadczenia wymienione w art. 13, 15-17, 23a, 26, 27, 31, 31b i 32.
4. Właściwą miejscowo gminą w przypadku ubiegania się osoby bezdomnej o zasiłek stały wyrównawczy jest:
  - 1) gmina siedziby zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, który wydał orzeczenie o stopniu niepełnosprawności,
  - 2) gmina siedziby lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub lekarza rzeczoznawcy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, który wydał orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy,
  - 3) gmina miejsca pobytu osoby bezdomnej uprawnionej ze względu na wiek do zasiłku stałego wyrównawczego,
  - 4) gmina siedziby szpitala psychiatrycznego lub zakładu opiekuńczo-leczniczego w stosunku do osób bezdomnych w nich przebywających.
5. *Właściwą miejscowo gminą w przypadku ubiegania się osoby bezdomnej o świadczenie, o którym mowa w art. 27 ust. 1, jest gmina siedziby zakładu opieki zdrowotnej, którego lekarz wydał zaświadczenie o stanie zdrowia dziecka, uprawniającym do zasiłku pielęgnacyjnego.]*
6. Właściwą miejscowo gminą w przypadku ubiegania się osoby bezdomnej o zasiłki pieniężne dla kobiet w ciąży i opiekujących się dzieckiem, przysługujące na podstawie przepisów o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i wa-

runkach dopuszczalności przerywania ciąży, jest gmina siedziby zakładu opieki zdrowotnej lekarza prowadzącego ciążę lub przyjmującego poród.

- 6a. Dla mieszkańca domu pomocy społecznej właściwa jest gmina, która skierowała go do domu pomocy społecznej.
7. Gmina właściwa ze względu na miejsce stałego pobytu albo na ostatnie miejsce zameldowania osoby na pobyt stały jest obowiązana do zwrotu wydatków gminie, która przyznała świadczenia, o których mowa w ust. 3.

Art. 38.

1. Świadczenia pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego bądź innej osoby, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego.
2. Pomoc społeczna może być udzielana z urzędu.
3. Osoby odbywające karę pozbawienia wolności tracą prawo do świadczeń z pomocy społecznej, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.
4. Osobom tymczasowo aresztowanym zawieszają się prawo do świadczeń z pomocy społecznej, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Art. 39.

1. Kierownik ośrodka pomocy społecznej i kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie, na wniosek pracownika socjalnego, może w drodze umowy ustalić z małżonkiem, zstępnymi lub wstępnymi wysokość świadczonej przez nich pomocy na rzecz osoby ubiegającej się o przyznanie świadczenia. Ustalona w umowie wielkość pomocy pieniężnej lub w naturze nie może być mniejsza od kwoty stanowiącej 30% świadczenia. W tym przypadku przepis art. 34 ust. 1 pkt 3 nie ma zastosowania.
- 1a. Kierownik ośrodka pomocy społecznej ustala, w drodze umowy, z małżonkiem, zstępnymi przed wstępnymi wysokość ponoszonej przez nich opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej osoby umieszczonej.

**ust. 2 i 3 w art. 40
skreślone**

Art. 40.

1. Należności z tytułu wydatków na świadczenia pomocy społecznej oraz nienależnie pobranych świadczeń podlegają ściągnięciu przymusowemu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

**ust. 2 w art. 39
uchylony**

Art. 41.

W przypadkach szczególnych, zwłaszcza jeżeli żądanie zwrotu wydatków na udzielone świadczenie w całości lub w części stanowiłoby dla osoby zobowiązanej nadmierne obciążenie lub też niweczyłoby skutki udzielanej pomocy, właściwy organ na wniosek pracownika socjalnego lub osoby zainteresowanej może odstąpić od żądania takiego zwrotu.

Art. 42.

Sądy, organy państwowe i inne jednostki organizacyjne są obowiązane niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni, udostępnić lub udzielić pracownikowi socjalnemu odpowiednich informacji, które mają znaczenie dla rozstrzygnięcia o przyznaniu lub odmowie przyznania świadczeń oraz ich rozmiarów.

Art. 43.

1. Decyzje w sprawach świadczeń pomocy społecznej są wydawane w formie pisemnej. W szczególnych przypadkach decyzja może być wydana w formie ustnej; nie dotyczy to decyzji o odmowie przyznania świadczenia.
2. Świadczenia w postaci pracy socjalnej i poradnictwa nie wymagają wydania decyzji.
- 2a. Właściwy organ zmienia lub uchyla decyzję administracyjną na niekorzyść strony bez jej zgody w przypadku zmiany przepisów prawa lub jeżeli nastąpiły zmiany w sytuacji dochodowej lub osobistej osób otrzymujących świadczenie, a także może zmienić lub uchylić decyzję administracyjną na niekorzyść strony, jeżeli wystąpiły przesłanki, o których mowa w ust. 4 i 5 oraz w art. 6 i art. 34 ust. 4a. Zmiana decyzji na korzyść strony nie wymaga jej zgody.
3. Decyzja o przyznaniu lub odmowie przyznania świadczenia może być wydana po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego (rodzinnego) lub jego aktualizacji, dokonywanej nie rzadziej niż co 6 miesięcy. Wywiad przeprowadza pracownik socjalny, również dla potrzeb jednostki organizacyjnej pomocy społecznej z terenu innej gminy.
- 3a. Wywiad środowiskowy (rodzinny) przeprowadza się w celu ustalenia sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej osób i rodzin, w tym, o których mowa w art. 39, wydania opinii w celu ustanowienia rodziny zastępczej w związku z prowadzonym postępowaniem w sprawie ustanowienia rodziny zastępczej, przyznania pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka, dokonywania oceny sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej, przyznania pomocy pieniężnej na usamodzielnienie i pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, skierowania dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej.
- 3b. W przypadku gdy osoba lub rodzina ubiegająca się o pomoc, a także osoby, o których mowa w art. 39 nie wyrażają zgody na zbieranie danych osobowych w zakresie ustalonym przepisami ustawy, kierownik ośrodka pomocy społecznej lub kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie może wydać decyzję odmawiającą przyznania pomocy.
- 3c. Przepisu ust. 3b nie stosuje się do osób z zaburzeniami psychicznymi, określonych w odrębnych przepisach.
- 3d. Od opinii wydawanych przez powiatowy zespół do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności w sprawach o przyznaniu świadczeń z pomocy społecznej nie służy zażalenie.
4. W razie wystąpienia rażącej dysproporcji między wysokością dochodu udokumentowaną przez rodzinę ubiegającą się o pomoc a rzeczywistą sytuacją majątkową stwierdzoną przez pracownika socjalnego, kierownik ośrodka pomocy społecznej może odmówić przyznania świadczenia z pomocy społecznej.

5. Pracownik socjalny przeprowadzający wywiad rodzinny (środowiskowy) może domagać się od osoby lub rodziny ubiegającej się o pomoc złożenia oświadczenia o dochodach i stanie majątkowym. Odmowa złożenia oświadczenia jest podstawą wydania decyzji o odmowie przyznania świadczenia.
6. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej przyznaje się i wypłaca za okres miesiąca kalendarzowego, począwszy od miesiąca, w którym został złożony wniosek wraz z wymaganą dokumentacją. W przypadku gdy uprawnienie do świadczenia nie obejmuje pełnego miesiąca, w którym złożono wniosek, świadczenie przyznaje się za niepełny miesiąc, a kwotę świadczenia i składki na ubezpieczenie społeczne ustala się, dzieląc pełne kwoty przez liczbę dni kalendarzowych tego miesiąca i mnożąc przez liczbę dni objętych świadczeniem.
- 6a. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, sposób przeprowadzania wywiadu środowiskowego (rodzinnego), uwzględniając miejsce i terminy jego przeprowadzania, wzór kwestionariusza wywiadu, uwzględniając w szczególności sytuacje, w których wypełnia się poszczególne części kwestionariusza wywiadu, oraz dokumenty niezbędne do ustalenia sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej, a także wzór oświadczenia o stanie majątkowym i wzór legitymacji pracownika socjalnego.

ust. 2 w art. 46
uchylony

Art. 44.

Odwołanie od decyzji w sprawie świadczeń pomocy społecznej może złożyć również inna osoba za zgodą osoby ubiegającej się o świadczenie.

Art. 45.

Osoby i rodziny korzystające ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej są obowiązane poinformować właściwy organ o każdej zmianie w ich sytuacji osobistej i majątkowej, która wiąże się z podstawą do przyznania świadczeń.

Dział III

Organizacja pomocy społecznej

Rozdział 1

Struktura organizacyjna pomocy społecznej

Art. 46.

1. Zadania pomocy społecznej w gminach wykonują jednostki organizacyjne - ośrodki pomocy społecznej.
- 1a. Ośrodek pomocy społecznej realizuje zadania zlecone gminie zgodnie z ustaleniami przekazanymi w tej sprawie przez wojewodę.
3. Ośrodek pomocy społecznej wykonuje zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej zgodnie z ustaleniami rady gminy.
- 3a. Ośrodek pomocy społecznej koordynuje realizację strategii, o której mowa w art. 10 ust. 3.

4. Ośrodek pomocy społecznej może wytaczać na rzecz obywateli powództwa o roszczenia alimentacyjne. Do ośrodków tych w postępowaniu przed sądem stosuje się odpowiednio przepisy o prokuraturze.
- 4a. Ośrodek pomocy społecznej może kierować wnioski o ustalenie niezdolności do pracy i stopnia niepełnosprawności do organów określonych odrębnymi przepisami.
5. Rada gminy udziela, na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622 oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734 i Nr 123, poz. 775), kierownikowi ośrodka pomocy społecznej upoważnienia do wydawania decyzji administracyjnych w zakresie wykonywania zadań zleconych oraz może upoważnić do wydawania decyzji administracyjnych w celu wykonania zadań własnych gminy oraz własnych o charakterze obowiązkowym.
- 5a. Upoważnienie, o którym mowa w ust. 5, może być także udzielone innej osobie na wniosek kierownika ośrodka pomocy społecznej.
6. Kierownik ośrodka pomocy społecznej składa radzie gminy coroczne sprawozdanie z działalności ośrodka oraz przedstawia potrzeby w zakresie pomocy społecznej.
7. Rada gminy w oparciu o potrzeby, o których mowa w ust. 6, opracowuje i wdraża lokalne programy pomocy społecznej.
8. Ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników.

ust. 3 w art. 47 skreślony

Art. 47.

1. Gmina współdziała, w tym może wspierać finansowo, prowadzoną na jej terenie działalność organizacji społecznych, Kościoła Katolickiego i innych kościołów, związków wyznaniowych, fundacji, stowarzyszeń, pracodawców oraz osób fizycznych i prawnych w celu realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.
2. Gmina może zlecić wymienionym w ust. 1 podmiotom, za ich zgodą, w trybie pisemnego porozumienia, realizację określonych zadań pomocy społecznej, przyznając na ten cel środki pieniężne.

Art. 47a.

1. Zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej (własne i z zakresu administracji rządowej) wykonywane są przez powiatowe centra pomocy rodzinie, jako samodzielne jednostki organizacyjno-budżetowe podporządkowane bezpośrednio zarządowi powiatu wchodzące w skład powiatowej administracji zespolonej.
- 1a. Powiatowe centrum pomocy rodzinie koordynuje realizację strategii, o której mowa w art. 10a pkt. 2.
2. Kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie powoływany i odwoływany jest przez zarząd powiatu.
3. Kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie może wytaczać na rzecz obywateli powództwa o roszczenia alimentacyjne. W postępowaniu przed sądem stosuje się odpowiednio przepisy o prokuraturze.

4. Kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie może kierować wnioskami o ustalenie stopnia niepełnosprawności lub niezdolności do pracy do organów określonych odrębnymi przepisami.
5. W indywidualnych sprawach z zakresu pomocy społecznej należących do właściwości powiatu decyzje administracyjne wydaje starosta lub z jego upoważnienia kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie i inni pracownicy centrum upoważnieni na wniosek kierownika.
- 5a. Starosta może upoważnić kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie lub kierownika ośrodka pomocy społecznej w mieście na prawach powiatu do zawierania i rozwiązywania umów cywilnoprawnych z rodzinami zastępczymi w sprawie powierzenia dziecka.
- 5b. Zarząd powiatu powołuje kierowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, o których mowa w ust. 5c, zgodnie z wymogami określonymi w art. 51a ust. 1, po zasięgnięciu opinii kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie lub kierownika ośrodka pomocy społecznej w mieście na prawach powiatu.
- 5c. Starosta przy pomocy powiatowego centrum pomocy rodzinie sprawuje nadzór nad działalnością, w szczególności w zakresie spraw finansowych i administracyjnych, rodzinnej opieki zastępczej, ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, jednostek specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, oraz ośrodków wsparcia, domów pomocy społecznej i placówek opiekuńczo-wychowawczych.
- 5d. Kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie współpracuje z sądem opiekuńczym w sprawach dotyczących opieki i wychowania dzieci pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej.
- 5e. Kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie przedkłada do sądu opiekuńczego wykaz rodzin zastępczych, o których mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3.
6. Kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie składa radzie powiatu coroczne sprawozdanie z działalności centrum oraz przedstawia wykaz potrzeb w zakresie pomocy społecznej.
7. Rada powiatu na podstawie wykazu potrzeb, o którym mowa w ust. 6, opracowuje i wykonuje lokalne programy pomocy społecznej.

art. 48 skreślony

Art. 47b.

Do powiatu stosuje się odpowiednio art. 47.

Art. 47c.

1. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej będące jednostkami budżetowymi mogą tworzyć środki specjalne.
2. Środki specjalne, o których mowa w ust. 1, mogą być tworzone z dochodów otrzymywanych z tytułu świadczonych odpłatnie usług dla osób nie przebywających na stałe w jednostkach pomocy społecznej lub z innej działalności ubocznej, a także ze spadków, zapisów i darowizn.
3. Środki specjalne, o których mowa w ust. 1, przeznacza się na poprawę standardu usług w jednostkach pomocy społecznej. Środki specjalne nie mogą być przeznaczane na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń działalności podstawowej.

Rozdział 2

Pracownicy socjalni

Art. 49.

1. Pracownikiem socjalnym może być osoba, która posiada dyplom pracownika socjalnego, dyplom ukończenia studiów wyższych w wyższej szkole zawodowej o specjalności „praca socjalna” lub ukończyła studia wyższe na kierunkach: pedagogika, politologia i nauki społeczne, psychologia, socjologia.
2. Osoby posiadające wykształcenie wyższe o kierunkach nie wymienionych w ust. 1, które przed wejściem w życie niniejszej ustawy ukończyły bądź rozpoczęły specjalizację z zakresu pracy socjalnej oraz organizacji pomocy społecznej, zachowują lub uzyskują uprawnienia do wykonywania zawodu pracownika socjalnego.
- 2a. Ustala się następujące stopnie specjalizacji zawodowej w zawodzie pracownika socjalnego:
  - 1) I stopień specjalizacji zawodowej z zakresu pracy socjalnej, mający na celu uzupełnienie wiedzy i doskonalenie umiejętności zawodowych pracowników socjalnych,
  - 2) II stopień specjalizacji zawodowej z zakresu pracy socjalnej, mający na celu pogłębienie wiedzy i doskonalenie umiejętności pracy z wybranymi grupami osób korzystających z pomocy społecznej.
- 2b. Tworzy się Centralną Komisję Egzaminacyjną do spraw stopni specjalizacji zawodowej pracowników socjalnych działającą przy ministrze właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, który powołuje jej członków.
- 2c. Do zadań Komisji, o której mowa w ust. 2b, należy:
  - 1) przeprowadzanie postępowania w zakresie nadawania stopni specjalizacji zawodowej oraz egzaminu dla pracowników socjalnych ubiegających się o II stopień specjalizacji zawodowej w marcu i październiku każdego roku,
  - 2) nadawanie II stopnia specjalizacji zawodowej,
  - 3) prowadzenie rejestru wydanych dyplomów,
  - 4) powoływanie przewodniczącego i członków regionalnych komisji egzaminacyjnych do spraw stopni specjalizacji zawodowej w zawodzie pracownika socjalnego,
  - 5) kontrolowanie pracy komisji regionalnych,
  - 6) opiniowanie dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego kandydatów na konsultantów prac dyplomowych na II stopień specjalizacji, o których mowa w ust. 3,
  - 7) przedstawianie ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego informacji dotyczących zasięgu, przebiegu i poziomu szkoleń w zakresie specjalizacji,
  - 8) opiniowanie spraw spornych dotyczących pracy komisji regionalnych.
- 2d. Tworzy się regionalne komisje egzaminacyjne do spraw stopni specjalizacji zawodowej pracowników socjalnych, działające przy urzędach marszałków w samorządach województw.
- 2e. Do zadań komisji, o których mowa w ust. 2d, należy:

- 1) przeprowadzanie postępowania w zakresie nadawania stopni specjalizacji zawodowej oraz egzaminu dla pracowników socjalnych, ubiegających się o I stopień specjalizacji zawodowej,
  - 2) nadawanie I stopnia specjalizacji zawodowej,
  - 3) prowadzenie rejestru wydanych dyplomów,
  - 4) opracowywanie informacji, opinii i wniosków dotyczących I stopnia specjalizacji zawodowej dla Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
- 2f. Szkolenie w zakresie specjalizacji w zawodzie pracownika socjalnego mogą realizować jednostki prowadzące kształcenie i doskonalenie zawodowe po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, minima programowe obowiązujące dla specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny, tryb postępowania w sprawie nadawania stopni specjalizacji i wydawania dyplomów, warunki uzyskiwania przez pracowników socjalnych stopni specjalizacji zawodowej, z uwzględnieniem przygotowywania prac dyplomowych przez kandydatów ubiegających się o uzyskanie II stopnia specjalizacji oraz kryteriów, jakim powinni odpowiadać kandydaci na konsultantów tych prac wskazani przez podmioty ubiegające się o zgodę ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego na prowadzenie szkoleń w zakresie specjalizacji, a także określi warunki, jakie powinny spełniać podmioty prowadzące szkolenia w zakresie specjalizacji.

Art. 49a.

Do zadań pracownika socjalnego należy:

- 1) wspomaganie osób i rodzin wymagających pomocy w osiągnięciu możliwie pełnej aktywności społecznej,
- 2) współdziałanie z grupami i społecznościami lokalnymi, mające na celu rozwijanie w nich zdolności do samodzielnego rozwiązywania własnych problemów,
- 3) organizowanie różnorodnych form pomocy, a także udział w rozwijaniu infrastruktury odpowiadającej zmieniającym się potrzebom społecznym,
- 4) zapobieganie procesowi marginalizacji osób i grup, a także przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom w środowisku lokalnym.

Art. 49b.

Pracownik socjalny:

- 1) kieruje się zasadą dobra osób i rodzin, którym służy, poszanowania ich godności i prawa tych osób do samostanowienia,
- 2) ma obowiązek przeciwdziałania praktykom niehumanitarnym i dyskryminującym osobę, rodzinę lub grupę,
- 3) ma obowiązek udzielać osobom, którym służy, pełnej informacji o przysługujących im świadczeniach i dostępnych formach pomocy,
- 4) jest zobowiązany zachować w tajemnicy informacje uzyskane w toku czynności zawodowych, także po ustaniu zatrudnienia, chyba że działa to przeciwko dobru osoby lub rodziny,
- 5) jest zobowiązany do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych.

Art. 50.

Pracownicy socjalni mogą być również zatrudniani w innych instytucjach, a w szczególności u pracodawców oraz w jednostkach organizacyjnych właściwych w sprawach zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, szpitalach, ośrodkach opiekuńczo-wychowawczych, leczniczych i w zakładach karnych, wykonując zadania tych jednostek w zakresie pomocy społecznej.

zdanie drugie w ust.
4 w art. 51 skreślone

Art. 50a.

Pracownicy socjalni mogą być również zatrudniani przez podmioty, o których mowa w art. 47 ust. 1, dla wykonywania zadań z zakresu pomocy społecznej.

Art. 51.

1. Pracownik socjalny korzysta z prawa pierwszeństwa przy wykonywaniu swoich zadań w urzędach, instytucjach i innych placówkach. Organy administracji rządowej i samorządowej są obowiązane do udzielania pracownikowi socjalnemu pomocy w zakresie wykonywania tych czynności.
2. Pracownikowi socjalnemu przysługuje ochrona prawna przewidziana dla funkcjonariuszy publicznych.
3. Pracownikowi socjalnemu zatrudnionemu w ośrodku pomocy społecznej, miejskim ośrodku pomocy rodzinie lub w powiatowym centrum pomocy rodzinie do którego obowiązków należy praca socjalna oraz przeprowadzanie wywiadów rodzinnych (środowiskowych), jeżeli przepracował nieprzerwanie i faktycznie co najmniej 5 lat, przysługuje raz na dwa lata dodatkowy urlop wypoczynkowy w wymiarze 7 dni roboczych.
4. Dzień 21 listopada ustanawia się Dniem Pracownika Socjalnego.
5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego może przyznać pracownikom socjalnym, jednostkom organizacyjnym pomocy społecznej oraz podmiotom, o których mowa w art. 12a, nagrody specjalne za wybitne, nowatorskie rozwiązania w pomocy społecznej.
6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady przyznawania nagród specjalnych, rodzaje nagród, podmioty uprawnione do zgłaszania wniosków oraz sposób i tryb postępowania w sprawie tych nagród. Rozporządzenie określi działania, za jakie nagrody te przysługują, w szczególności za działania zmierzające do zapobiegania marginalizacji i społecznemu wykluczeniu osoby lub rodziny oraz mobilizujące środowiska lokalne do samopomocy w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Art. 51a.

1. Osoby kierujące jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej zobowiązane są posiadać co najmniej 3-letni staż pracy w pomocy społecznej oraz specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej, z tym że osoby kierujące placówkami opiekuńczo-wychowawczymi i ośrodkami adopcyjno-opiekuńczymi powinny ukończyć specjalizację nie później niż do końca 2005 r.; osobom tym zalicza się staż pracy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych.

2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, minimum programowe specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej, podmioty uprawnione do prowadzenia specjalizacji oraz tryb postępowania w nadawaniu specjalizacji.

Art. 52.

Prawa i obowiązki pracowników zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie oraz regionalnych ośrodkach polityki społecznej regulują przepisy o pracownikach samorządowych.

Rozdział 3 Rada Pomocy Społecznej

Art. 53.

1. Przy ministrze właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego tworzy się Radę Pomocy Społecznej jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach pomocy społecznej.
2. Do zakresu działania Rady Pomocy Społecznej należy:
  - 1) opiniowanie projektów aktów prawnych oraz inicjowanie zmian przepisów prawa w zakresie pomocy społecznej,
  - 2) przygotowywanie ekspertyz dotyczących wybranych obszarów pomocy społecznej,
  - 3) przedstawianie ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego okresowych informacji o swojej działalności i wniosków z niej wynikających,
  - 4) zbieranie i opiniowanie dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego wniosków o nagrody specjalne za wybitne osiągnięcia w zakresie pomocy społecznej.

Art. 54.

1. Rada Pomocy Społecznej składa się z nie więcej niż 20 osób, reprezentujących jednostki organizacyjne pomocy społecznej, organizacje społeczne i zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz środowiska naukowe.
2. Członków Rady Pomocy Społecznej, spośród przedstawicieli określonych w ust. 1, powołuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego. Członkowie Rady Pomocy Społecznej pełnią swoje funkcje społecznie. Kadencja Rady Pomocy Społecznej trwa 3 lata.
3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, organizację oraz tryb działania Rady Pomocy Społecznej.

Rozdział 4 Nadzór i kontrola

Art. 54a.

Wojewoda sprawuje nadzór, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3, przez:

- 1) żądanie informacji, dokumentów i danych, niezbędnych do sprawowania nadzoru,
- 2) wizytację obiektów i pomieszczeń jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

Art. 54b.

Wojewoda sprawuje kontrolę, o której mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3a, przez:

- 1) żądanie informacji, dokumentów i danych, niezbędnych do sprawowania kontroli,
- 2) swobodny wstęp o każdej porze dnia i nocy do obiektów i pomieszczeń jednostki kontrolowanej,
- 3) przeprowadzanie oględzin obiektów, składników majątku kontrolowanej jednostki oraz obserwację przebiegu określonych czynności objętych obowiązującym standardem,
- 4) żądanie od pracowników kontrolowanej jednostki udzielenia informacji w formie ustnej i pisemnej w zakresie przeprowadzanej kontroli,
- 5) wzywianie i przesłuchiwanie świadków,
- 6) zwrócenie się o wydanie opinii biegłych i specjalistów z zakresu pomocy społecznej.

Art. 54c.

1. Czynności, o których mowa w art. 54a i 54b, w imieniu i z upoważnienia wojewody przeprowadza zespół pracowników właściwego do spraw pomocy społecznej wydziału urzędu wojewódzkiego w składzie co najmniej dwóch osób, zwany dalej „zespołem inspektorów”.
2. Zespół inspektorów przeprowadzając czynności, o których mowa w art. 54a i 54b, jest obowiązany do okazania legitymacji służbowych oraz imiennego upoważnienia do przeprowadzenia nadzoru albo kontroli wskazującego jednostkę organizacyjną pomocy społecznej albo kontrolowaną jednostkę.

Art. 54d.

1. Wojewoda w wyniku przeprowadzonych przez zespół inspektorów czynności, o których mowa w art. 54a i 54b, może wydać jednostce organizacyjnej pomocy społecznej albo kontrolowanej jednostce zalecenia pokontrolne.
2. Jednostka organizacyjna pomocy społecznej albo kontrolowana jednostka może, w terminie 7 dni od dnia otrzymania zaleceń pokontrolnych, zgłosić do nich zastrzeżenia.
3. Wojewoda ustosunkowuje się do zastrzeżeń w terminie 14 dni od dnia ich doręczenia.
4. W przypadku nieuwzględnienia przez wojewodę zastrzeżeń, jednostka organizacyjna pomocy społecznej albo kontrolowana jednostka w terminie 30 dni jest obowiązana do powiadomienia wojewody o realizacji zaleceń pokontrolnych.
5. W przypadku uwzględnienia przez wojewodę zastrzeżeń, o których mowa w ust. 2, jednostka organizacyjna pomocy społecznej albo kontrolowana jednostka w terminie 30 dni jest obowiązana do powiadomienia wojewody o realizacji zale-

ceń pokontrolnych, o których mowa w ust. 1, mając na uwadze zmiany wynikające z uwzględnionych przez wojewodę zastrzeżeń.

6. W przypadku stwierdzenia istotnych uchybień w działalności jednostki organizacyjnej pomocy społecznej albo kontrolowanej jednostki, wojewoda niezależnie od przysługujących mu innych środków zawiadamia o stwierdzonych uchybieniach organ założycielski tych jednostek lub organ zlecający realizację zadania z zakresu pomocy społecznej kontrolowanej jednostce.
7. Organ, o którym mowa w ust. 6, do którego skierowano zawiadomienie o stwierdzonych istotnych uchybieniach jest obowiązany, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o stwierdzonych uchybieniach, powiadomić wojewodę o podjętych czynnościach.

Art. 54e.

1. W przypadku niepodjęcia lub niewykonania czynności wynikających z zaleceń pokontrolnych, o których mowa w art. 54d, mających na celu ograniczenie lub likwidację stwierdzonych istotnych uchybień lub nieprawidłowości w zakresie działań i usług objętych standardami świadczonych przez jednostki organizacyjnej pomocy społecznej albo kontrolowane jednostki, wojewoda może orzec o czasowym lub stałym cofnięciu zezwolenia na prowadzenie placówki.
2. Jeżeli w wyniku przeprowadzonych czynności, o których mowa w art. 54a, zostały ujawnione rażące zaniedbania lub zaniechania realizacji obowiązków ustawowych, wojewoda może wezwać jednostkę samorządu terytorialnego do wyznaczenia wykonawcy zastępczego w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od dnia otrzymania wezwania.
3. W przypadku niewyznaczenia przez jednostkę samorządu terytorialnego wykonawcy zastępczego w terminie, o którym mowa w ust. 2, wojewoda może wystąpić do sądu administracyjnego ze skargą na bezczynność organu jednostki samorządu terytorialnego.

Art. 54f.

Kto nie realizuje zaleceń pokontrolnych - podlega karze pieniężnej do wysokości 6 000 zł.

Art. 54g.

1. Karę pieniężną, o której mowa w art. 54f, wymierza, w drodze decyzji administracyjnej, wojewoda.
2. Wysokość kary, o której mowa w art. 54f, ustala wojewoda, biorąc pod uwagę rozmiar prowadzonej działalności, stopień, liczbę i społeczną szkodliwość stwierdzonych uchybień.
3. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
4. Od nieuiszczonych w terminie kar pobiera się odsetki ustawowe.
5. Egzekucja kar wraz z odsetkami za zwłokę następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 54h.

1. Przychody z tytułu kar pieniężnych wymierzanych na podstawie art. 54g ust. 1 stanowią dochód urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego i są gromadzone na wyodrębnionym rachunku bankowym w formie środków specjalnych.
2. Przychody, o których mowa w ust. 1, są przeznaczane na wspieranie programów rządowych mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

Art. 54i.

W sprawach nieuregulowanych w niniejszym rozdziale stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, z 2001 r. Nr 49, poz. 509, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 169, poz. 1387 oraz z 2003 r. Nr 130, poz. 1188 i Nr 170, poz. 1660).

Art. 54j.

1. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia, organizację i tryb przeprowadzania nadzoru i kontroli, kwalifikacje inspektorów upoważnionych do wykonywania czynności nadzorczych i kontrolnych, kwalifikacje, w tym pedagogiczne, niezbędne do sprawowania nadzoru nad placówkami opiekuńczo-wychowawczymi i ośrodkami adopcyjno-opiekuńczymi, a także wzór legitymacji uprawniającej do wykonywania czynności nadzorczych i kontrolnych, kierując się koniecznością zapewnienia sprawności postępowania kontrolnego.
2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, kwalifikacje pozostałych pracowników wykonujących z upoważnienia wojewody zadania z zakresu pomocy społecznej, uwzględniając konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu ich wykonywania.

Dział IV**Przepisy przejściowe i końcowe****Art. 55.**

1. Świadczenia pomocy społecznej, przyznane na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów, wypłaca się nadal według zasad i w wysokości określonych w niniejszej ustawie, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Umowy w sprawie przyznania rodzinom zastępczym pomocy pieniężnej zawarte przed dniem 1 stycznia 2000 r. zachowują ważność do dnia 31 grudnia 2000 r., chyba że rodzina zastępcza wystąpi wcześniej o zmianę tej umowy.

Art. 55a.

1. Domy pomocy społecznej prowadzone przed dniem 1 stycznia 1999 r. uznaje się do roku 2006 za domy spełniające standard usług, określony odrębnymi przepi-

sami, jeżeli opracowały i realizują program naprawczy, o którym mowa w art. 20. Warunkowe zezwolenie w tym zakresie wydaje wojewoda.

2. Poziom usług świadczonych przez dom pomocy społecznej w zakresie zaspokojenia potrzeb bytowych, opiekuńczych osobom przebywającym w takim domu nie może ulec obniżeniu po dniu 1 stycznia 1999 r.

Art. 55b.

1. Przepisy określające w ustawie zadania powiatów stosuje się odpowiednio do miast na prawach powiatu.
2. Zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie w miastach, o których mowa w ust. 1, realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej tych miast, które mogą być nazwane "miejskimi ośrodkami pomocy rodzinie.

Art. 55c.

1. Powiaty i miasta na prawach powiatów przejmują od wojewodów z dniem 1 stycznia 1999 r. mające siedziby na ich terenie domy pomocy społecznej, placówki i ośrodki, o których mowa w art. 2a ust. 1 pkt 7, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych prowadzonych przez gminy. **ust. 4 i 5 w art. 55e skreślony**
2. Mienie domów pomocy społecznej, placówek i ośrodków, o których mowa w ust. 1, staje się własnością powiatu z dniem ich przejęcia.

Art. 55d.

Środki na realizację określonych w ustawie zadań powiatów, w tym prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych, ośrodków adopcyjno-opiekuńczych oraz prowadzenie placówek, domów pomocy społecznej i ośrodków o których mowa w art. 55c ust. 1, a także zadań samorządu województwa, określają odrębne ustawy. **ust. 2 w art. 55f skreślony**

Art. 55e.

1. Powiat i miasto na prawach powiatu nie może, bez zgody wojewody, zmienić przeznaczenia i typu domu pomocy społecznej, placówek i ośrodków wsparcia, o których mowa w art. 2a ust. 1 pkt 7.
2. Decyzję administracyjną o umieszczeniu w domu pomocy społecznej wydaje starosta właściwy ze względu na miejsce położenia domu, jeżeli okres oczekiwania na miejsce w domu pomocy społecznej nie przekracza 3 miesięcy.
3. W przypadku niemożności wydania decyzji, o której mowa w ust. 2, w związku z brakiem miejsc - kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie powiadamia osobę i gminę o umieszczeniu na liście oczekujących, z podaniem miejsca na liście i przewidywanego czasu oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej.

Art. 55f.

1. Na realizację zadań własnych z zakresu pomocy społecznej powiaty i samorządy województw otrzymują także dotacje celowe z budżetu państwa.

Art. 55g.

1. Z dniem 1 stycznia 2004 r. Krajowy Ośrodek Mieszkalno-Rehabilitacyjny dla Osób Chorych na Stwardnienie Rozsiane w Dąbku, zwany dalej „Krajowym Ośrodkiem”, staje się regionalnym domem pomocy społecznej, o charakterze specjalistycznym, okresowego pobytu. Prowadzenie Krajowego Ośrodka należy do zadań Marszałka Województwa Mazowieckiego. Zadanie to jest finansowane z dochodów własnych Mazowieckiego Województwa Samorządowego.
2. Z dniem 1 stycznia 2004 r. mienie Krajowego Ośrodka staje się z mocy prawa mieniem Mazowieckiego Województwa Samorządowego.
3. Osoby przyjęte do Krajowego Ośrodka przed dniem 1 stycznia 2004 r. ponoszą odpłatność na dotychczasowych zasadach.

Art. 55h.

1. Z dniem 1 stycznia 2004 r. Dom im. Janusza Korczaka Zakład Opiekuńczo-Leczniczy dla Dzieci w Gdańsku, zwany dalej „Domem”, staje się regionalną placówką opiekuńczo-wychowawczą Samorządu Województwa Pomorskiego. Zadanie to jest finansowane z dochodów własnych Pomorskiego Województwa Samorządowego.
2. Decyzję o skierowaniu do Domu wydaje starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka.
3. Decyzję o odpłatności za pobyt dziecka w Domu wydaje Marszałek Województwa Pomorskiego. Do odpłatności tej stosuje się zasady określone w art. 33k ust. 4 i 5. W szczególnie uzasadnionych przypadkach marszałek może zwolnić w całości lub części osoby zobowiązane do ponoszenia opłat.
4. W przypadku Domu art. 33n ust. 5a i 5c nie ma zastosowania.

art. 56-58 skreślone

Art. 59.

Traci moc:

- 1) ustawa z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej (Dz.U. Nr 92, poz. 726, z 1924 r. Nr 56, poz. 576, z 1932 r. Nr 94, poz. 808, z 1934 r. Nr 110, poz. 976 i z 1990 r. Nr 34, poz. 198),
- 2) dekret z dnia 22 października 1947 r. w sprawie mocy obowiązującej niektórych przepisów ustawodawstwa z zakresu opieki społecznej (Dz.U. Nr 65, poz. 389).

Art. 60.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 49 ust. 1 i 2, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1995 r.